1

Wypisy
kronikarskich
zdarzeń krak

CXC. 1461–1462.

Opis zabicia Andrzeja Tenczynskiego i procesu o zabójstwo.

Dominus Andreas de Thanczin frater magnifici domini Johannis de Thanczin castellani Cracoviensis dederat Clementi Thorifici concivi ad elimandum certa arma sua, quibus emendatis, dominus Andreas illa ab ipso thorifice rehabere voluit. Thorifex autem pro labore suo duos florenos habere postulabat. Dominus Andreas vero obtulit ei tantum decem octo grossos, quos dum ille recipere nollet, dominus Andreas commotus eundem verberavit illum in domo, et abiens dominus Andreas ivit ad consules ad praetorium conquaerens super eundem eundem thorificem concivem pro armis supradictis confitens etiam tunc coram Consulatu de vapulatione concivis eiusdem. Super quas domini Andreae quaerelas domini Consules direxerunt famulum ipsorum pro dicto thorifice percusso, et quod ipse famulus eum non deserret, sed una secum veniret pro tranquillatione vapulationis praedictae et ulteriore praecavenda, ac causae aequitate scisitanda. Et cum dominus Andreas eiusdem thorificis, pro quo miseramus adventum praestolari nollet, descendit de praetorio et transiens substitit ante domum domini Creidlar ubi affuit dominus. Waltko procurator et ipse dominus Creidler consules. Cumque in eundo ad praetorium praeteriret famulus civitatis, cum thorifice illo, pro quo missum fuerat, inquit videns dominum Andream, thorifex ille: O domine percussisti et alapisasti me in domo mea turpiter, non percuties tamen me, prout percussisti. At ille exarsus Dominus Andreas irruit cum filio et familia sua in eum, caedentes eum eductis gladiis et ut dicitur cambucis inmaniter, astante famulo civitatis, qui missus pro eo fuerat, salvi conductus more causaque servandae pacis, ac ut nomine consulatus illi adesset et cum ipso ad consules venire deberet, caesumque sic illum ita reliquerunt, donec alii concives domum eum detulerunt. Rumore ad Consules volante tanto magis perterriti fuerunt, aut quanto violentia tanta personante horrorem

majores discriminis formidabant. Qui praevenire volentes cucurrerunt quanto citius ad castrum ad dominam Reginam facti gestionem cum discriminis tremenda emarsione gratiae suae exponentes, cuius Serenitas statim deliberaverat dirigi pro domino Andrea et ipsum cautione obligari ad praesentiam Regiae Maiestatis. Interea descenderunt consules de castro cumque vulgum hincinde cursitantem et rem ad seditionem vergere viderant, miserunt ex templo velocius ad reginalem Serenitatem petentes, ut eo citius Serenitas eius ad sedandum tumultum et pro domino Andrea mitteret, et quod sine Serenitatis suae speciali cooperatione ferventem ad seditionem vulgum compescere nequaquam eis facultas esset, quia nec obedire eis vellent strepitu iam ingravescente. – Miserat igitur Serenitas eius ad dominum Andream, qui ut dicitur noluit ad dominam Reginam venire neque ad postulationem Serenitatis suae aliquam facere cautionem gratia compescendi furoris et insolentiae conculcandae sed in domum Nicolai Keringer introiens convocatis ad se allis, lapides super domum ferri misit iussit ad defendendum, quod statim in civitate personuit. Antequam autem missi secundo de castro domini Consules descendissent, vixque in praetorium venissent, accurrit cursu concito de platea Castrensi et alias caterva inestimabilis communitatis usque in praetorium, evaginatis gladiis et tensis balistis cum superpositis sagittis, volentes etiam in stubam in Consules irruere, ex quorum accursu Consules in stuparem positi, sicque terrore praeventi, non omnes aufugii spatium habere poterant sed pauci, qui remanserant, exibant ad communitatem foras extra stubam, quibus visis clamabant omnes illi: Ecce quanta violentia facta est; multotiens de factis nobis violentiis vobis conquesti sumus et nunquam defendere nos curatis. Et responsum eis fuit per dominos praedictos, qui remanserant ob spem sedandae tumultuationis, quod domina Regina pro domino Andrea misisset, quem cautione obligare vellet et quod Serenitas eius ita facere vellet in causa, quod vindictam pro violentia

omnes factam videre deberemus. Quo cum eos mitigare non potuissent domini sed illi viderent dominum Andream, qui ad dominam Reginam avisatus ire noluit, in circulo deambulantem, clamabant semper ita: Verbis nos evadere consuevistis, tamen in omnium nostrum nauseam et despectum adhuc in circulo deambulat, sic nos semper soletis tueri, ex quo defendere nos non vultis, nosmet nos tuebimur! Cumque sic furiam eorum invalescere et concursitationem eorum tensis balistis et evaginatis gladiis inasscari cernerent, domini supradicti deprecabantur ipsos, ut pro misericordia Dei suimet memores essent et desisterent ab hoc proposito, ne se, ac nos et civitatem inevitabilem illa quaererent miseriam. Tunc ipsi: sic vos semper nos protegitis et vociferantes clamabant: ad arma, ad arma. Interea in turri beatae Virginis ad campanam percussum fuit, et currentes currebant de praetorio insequentes dominum Andream, quem viderant in circulo et quaerebant eum primo in domo Nicolai Keringer in platea fratrum, ubi communiter hospitio erat et domum etiam in aliis domibus convicinis, ubi dum eum non reperirent, encurrerunt ad monasterium Sancti Francisci, circumdantes illud a tergo et ante et refringentes parietem ortorum in dorso claustri nec non fores et ostia Ecclesiae ante, irruerunt impetuose in eam, erat autem circa vicesimam tertiam diei horam. Et hincinde quaeritantes eum postremo, cum quidam Johannes Doyswon de Varschovia in gradu et transitu ad dominus organum ex opposito sacristiae eum quaereret, dominus Andreas, qui post hostium sub gradu lapideo latitabat, occulte eundem acciens certos florenos prout dicitur eidem dabat, ut eum quomodo posset a periculo salvaret. Ille subvenire se sibi existimans, contionabatur ad adstantes, dicens: Dominus Andreas dat se in gratiam et petit pro salvoconductu vestro, volens se ad manus vestras statuere ad praetorium dominis Consulibus, qui cum haec audissent, acclamabant alios, hic est, hic est. Dominus vero Andreas prodiens, petebat, ne eum occiderent, exhibens se eis captivum. Illi autem

magis in eum furebant. Interea monachus ve-
niens sacristiam apperiebat, quod dominus Andre-
as videns ex hostio gradus praedicti, ubi stabat
ex sacristiae opposito exilit, ex hostio volens
prosilire in sacristiam quam monachus introeun-
do apperiebat, ubi in prosiliendo quidam eum
in caput, vulneravit superficiem capitis sibi in
modum eocabid (detrungans) et irruentes in sacristiam super
gradu ligneo, qui in sacristia est, eum interemerunt
diversa vulnera et fixuras sibi infligentes, non reve-
rentes dominicum Sacramentum, quod in monstrantia
ibi in sacristia super altari post peractam in die ipsa
processionem, quam singulis quintis feriis, qua
etiam haec peracta sunt, peragunur. Facta enim
sunt haec feria quinta in crastino divisionis apos-
tolorum anno domini millesimo quadringentesimo
sexagesimo primo, quo tunc Serenissimus dominus
rex Kazimirus versus Prussiam in partibus Pomera-
niae expeditione campestri erat, relicta hic vice
sua Serenissima domina Regina Elizabeth de domo
Austriae. Cuius Serenitas cum domini pro hac causa,
ut praescriptum est, ad ipsam ad castrum iissent,
super civitatem, ut pacifice ambae partes essent,
vadium octoginta milium marcarum, ut dicitur
vallavit, prout in libro capitanei postmodum no-
tatum inventum fuit. Qualiter id evenit nescie-
batur, sed et domina Regina postea, se de hoc
nescire dicebat, attamen in quem finem et vadium
et res ipsa venit, subsequetur. Igitur cum res haec
multis gemitibus planctu et luctu per filium domi-
ni Andreae, filios et alios plures consanguineos
et amicos magnifici domini Johannis de Thanczin
castellani Cracoviensis fratris domini Andreae
in memorata regis castrametatione domino regi
exposita fuisset, permota fuit universa procerum
Nobilitas, regem ad vindictam concitandos, ob quorum
instantissimam impulsionem, dominus Rex genera-
lem conventionem in Novacivitate tenendam ins-
tituit pro festo Sancti Nicolai eiusdem anni, ad
quam convenerunt magnates et universi maioris
et infimioris ut plurimi Regni status, ad quam
dominus Castellanus, ex parte sui pro vadio su-
pradicto et dominus Johannes filius domini Andreae

pro homicidio patris, hinc per ministerialem huic
mandato regio ad ibi comparendum universum
consulatum cum senioribus mercatorum et mecha-
nicorum civitatis citari fecit. Ad quam domini
miserunt primo Nobilem Braczowski procurato-
rem civitatis cum invitatis privilegi per quod
omnes civitatis incolae ad parendum qualicunque
transumpto iuri extra muros civitatis absoluti
sunt, ut dum Regem circa ipsum privilegium
civitate conservari peteret. Sedente igitur ibi
domino Rege pro iudicio pro primo termino
institit et petivit iuxta commissa, sed nec
privilegium legi admissum est, nec ipsum ius nos-
trum audiri concessum, sed et ipse nuncius civi-
tatis caesus, decapillatus et turpiter tractatus est,
et si in exeundo dominum Regem palio non
arripuisset, interemptus fuisset, deinde ad secun-
dam concitationem missi fuerant illuc quatuor
domini et ipse procurator, qui ex parte civita-
tis, ut pro primo termino causam dirigens, in
vitae periculum incidit, ut primo et postre-
mo pro poenis, quas incidisse indicabatur pro
eo, quod mediante procuratorio respondere in
iudicio nollet, in turrem fuit projectus, domini
autem praedicti illuc missi eum liberaverunt
suggerentes ei poenalem pecuniam secrete.
Qui domini non stabant iudicio, sed missi fu-
erant ad dominum Regem pro iure praedicto
civitatis, ut ipsa circa id conservata fuisset.
Sed dominus Rex nec verbum coram se per
ipsos dominos fieri permisit, neque pro tuenda
sua civitate quidquam fecit. Domini vero ipsi
haec cernentes, praesumentesque peiora ex prae-
notatis signis clam nocte recedentes in equis
pervenerunt, relictis ibi curribus, qui etiam postea
redierunt. Cumque tertio civitas concitaretur,
miserunt domini illuc Petrum Hersz alias Glo-
wicz et Adam Viecenotarium, cum dictis mu-
nimentis, ubi tunc domino Rege iudicio praesi-
dente lectum fuit privilegium. Sed quia iudi-
cialiter respondere ad proposita domini cas-
tellani nolebat, quia nec commissum ei erat,
nec iurisperiti id persuadebant pro peiori

civitatis conclusum erat: ideo condempnata fuit
civitas, idest pro domino Castellano obnoxietas
vadii et pro domino Johanne pro homicidio
patris capita. (?) Sicque dissoluta fuit conventio.
Dominus autem Rex post haec venit huc Cra-
coviam cum certis Serenitatis suae consiliariis
episcopis et magnatibus, advenit deinde et domi-
nus castellanus, qui pedivit dominum Regem
pro executione finali causae iuxta declaratio-
nem et pronuntiationem iudicialem in Novaci-
vitate factam. Itaque dominus Rex misit de
castro ad dominos et communitatem ad prae-
torium certos consilii sui primates, per quos Se-
renitas sua postulavit, ut traderentur illi, qui
noxii essent in causa hac, ne ad alia incommo-
da civitatem suam et etiam illos, qui innoxii
essent induceret, quia nec dominus castellanus
insontes cum sontibus tantae enormitatis pon-
dus et poenam luere affectaret. Responsum
fuit eisdem, quod nullum obnoxium huius sce-
leris scirent, cum ut rei publica veritas esset,
nulla notabilis et boni habentis hominis perso-
na huic malo interfuisset, sed liberorum per-
sonarum et famulorum mechanicorum multi-
tudo, quidam pro maiori parte aufugissent, al-
iis similibus verbis latius excusationes ponen-
tes. Postmodum dominus Rex iterum alios nun-
tios misit ad dominos et communitatem notabi-
les, dicens: audivimus responsionem vestram,
dixistis prout antea semper dicebatis vos igno-
rare culpabiles, ecce ergo dominus Castellanus
hos inculpat: Stanislaum Leimiter, qui dum
illa fierent fuit magister civium, Cunczlang,
Jarosch Scherley, Martinum Belze, hos ex consu-
libus; ex communitate Johanni Teschner, Nicolao
Wolfram, Woitkoni Pictori, Johanni Schilling, calca-
rifici et Nicolao magistro circulatorum, ideo do-
minus Rex dicebant, iam vobis mandat, ut sub
iuramentis et obedientia vestra eos Serenitati
suae in castrum praesentetis, quod si facere
nolueritis, ex tunc sub simili mandato requi-
rit vos gratia sua, ut vos omnes Consules cum

tota communitate cum ipsis inculpatis hodie
coram sua Serenitate staduatis. Inculpati vero
stantes dicebant: magnifici domini, ex quo do-
minus Castellanus nobis dante domino in
causa insontibus hanc nobis culpam dat, de prae-
torio cedere nolumus, donec nos ibi ubi secundum
iura nostra debemus et cui subsumus iustifice-
mus, et speramus in iustitiam nostram, quod
illa nos liberabit, et conversi ad communitatem
et ad Consules clamabant: Referimus nos ad
vos omnes cari domini, si aliquis vestrum scit
nos vel aliquem ex nobis in minutissimo reum
esse dicatis et sine omni excusatione succum-
bere volumus, quidquid jus decernet. Clamabant
omnes ipsos iustos et inculpabiles esse, et se de nul-
lo quidquam culpae scire. Sicque redierunt do-
mini illi ad Regem petiti a communitate,
quod de finali responso, de praesentando illos
Regi usque ad cras differrent. Hi vero inculpati
in praetorio remanserunt. Actum feria sexta
triduo post Epiphaniae anno domini etc. sexage-
simo secundo, crastino autem Sabbato misit
iterum dominus Rex sub dicti mandati rigore
an in praesentando illos Serenitati suae Consules
et communitas Majestati suae vellent esse
obedientes an non. Domini cum communitate habi-
ta desuper longa deliberatione, tandem visum
fuit eis non contravenire privilegio olim re-
gis Cazimiri, qui hunc articulum iuxta privile-
gium sibi et successoribus suis iudicandum re-
servavit nec reniti regali obedientiae, praeser-
tim cum Serenitati suae et non parti prae-
sentari ipsos postularet, itaque negotio et
consilio unanimiter concluso domini cum incul-
patis in vehiculis ad castrum ascenderunt prae-
sentantes ipsos Regi cum his verbis: Serenissime
domine Rex! Requisivit nos servitos tot severis
mandatis Maiestatis Vestrae, ut homines istos i-
niuste inculpatos vestrae praesentaremus Celsi-
tudini sub juramentis et obedientia nostris, quae
gratiae Vestrae tenemur, ideo ne spernaces et
rebelles Maiestati Vestrae argueremur, praesenta-
mus eos Serenitati Vestrae iuxta postulationem

Celsitudinis Vestrae non tanquam culpabiles et victos, sed insontes et non convictos, petitque tota communitas et nos Serenitatem Vestram, si quis eos inculpaerit coram gratia vestra, Dignetur Majestas Vestra, ipsos remittere ad ius nostrum, ubi cuique pro obiectis respondebunt, et dignetur Ser. Vra in eo ius civitatis tanquam dominus noster gratiosissimus tueri et eos ac nos circa hoc conservare pluraque ad discerendum necessaria non fuerunt ommissa. Sermonibus tandem longe se extendentibus positi fuerunt ibi in turrem maiorem inculpati supradicti, quos dominus Castellanus multis conatibus tanquam in conventione illa iure convictos ad supplicium decapitationis habere volebat. Dominus Rex cum dominis suis ei repugnantes hoc simpliciter admittere nolebat, nisi donec quos reos filiaster suus iuxta ius polonicum coniuraret. Materia denique per certos dies vertente, dominus Johannes filiaster sex coniuravit, videlicet Stanislaum Lejmiter Cuncze Lang, Jarossium, Scherley, Consules, Johannem Schelling, Woitkonem pictorem et Nicolaum magistrum circulatorum, qui praeparati ante confessione et Sacramento Divino sub rotunda nova turre in castro in angulo versus Wislam vitam capitum plexione solventes Deo spiritus reddiderunt feria sexta quintadecima mensis Januarii anno millesimo quadringentesimo sexagesimo secundo.

Z Konsularyów Krak. Tom III p. 303 et 199.

Królowie polscy w przededniu
swej Koronacyi, processyonalnie
udawali się z Zamku do Kościoła
na Skałce dla uczczenia miejsca,
na którym Biskup św. Stanisław
niegdyś z rąk Króla śmierć mę=
czeńską poniósł.

Kiedy ten zwyczaj powstał,
z pewnością nie wiemy; najpraw=
dopodobniej datuje się on od pierw=
szej Koronacyi, odprawionej w
Krakowie, a więc od panowania
Władysława Łokietka. Najdaw=
niejszy ślad tego obrzędu, znajdu=
je się w archiwum Kapituły Ka=
tedralnej Krakowskiej z czasów
Króla Aleksandra, przy ręko=
piśmiennym pontyfikale Kar=
dynała Fryderyka, gdzie w ru=
brykach ~~gdzie~~ przed ceremonia=
łem Koronacyi zamieszczona
jest wzmianka, że Król wraz
z prymasem, biskupami i całym
dworem, udać się ma na Skałkę,
aby się do św. Stanisława pomo=
dlić, z kąd wróciwszy, znajdo=
wać się będzie z asystą na niesz=
porach w Katedrze przed trum=
ną św. Stanisława. Faktyczną o
tem u historyków naszych wzmian=
kę napotykamy dopiero przy Hen=
ryku Walezym, o którym czytamy,
iż tenże „Dnia 20 lutego 1574 r.
w sobotę, zwyczajnie przed Korona=
cyą odprawił nabożeństwo w Koście=
le św. Stanisława na Skałce. –
Czytamy również o Stefanie Bato=
rym, że dnia 30 Kwietnia 1576 r.
przed Koronacyą był na Skałce
i tutaj spowiedź odprawił. Wiemy
też samo o Zygmuncie III, Wła=

dysławie IV i tak dalej włącznie do Augusta III Sasa. Dwaj tylko królowie, właśnie ci, którzy nosili imię tego świętego patrona Polski: Leszczyński i Poniatowski, koronując się w Warszawie, nie odbyli przed wzięciem korony pielgrzymki na Skałkę, i dziwnym zbiegiem okoliczności, obaj nie zachowali na swej głowie korony i zmarli w obczyźnie!

Ostatnim przeto, jak się wyżej rzekło, królem, który ten uroczysty pochód przed koronacyą odprawił, był August III Sas. Pobieu cudzoziemiec, naoczny tej ceremonii świadek, tak ją opisuje: „Na dniu 16 stycznia 1734 r. Król, idąc za przykładem poprzedników swoich, udał się pieszo z Zamku w wielkiej senatorów, magnatów, ministrów i kawalerów świcie do Kościoła OO. Paulinów, zwanego na Skałce, leżącego przed bramami miasta, a po skończeniu tej pielgrzymki, króli której 2000 ludzi piechoty po obu stronach en haye ustawione było i strzelano z armat, powrócił na koniu na Zamek Królewski„[1].

Reformacya

W r. 1522 ukarał sąd biskupi krak. więzieniem proboszcza z Bieniarowej za zalecanie dzieł Lutra, w r. 1525 uwolniono za rękojmią [illegible] za herezyą, 13 osób oskarżono, ale wyparli się zasad Lutra, w następnych latach pojawiają się znowu procesy duchowne przeciw heretykom, z tych najgłośniejszy przeciw Katarzynie z Zalaszowskich, żonie rajcy miej. Melchiora Wejgla, która w r. 1529 oskarżona o judaizm i upominana o to przez biskupa oświadczyła tylko „że nie może pojąć wiary w trójcę i że wierzy w jednego Boga" poczem się ukorzyła „że tylko z miałkości rozumu i ciekawości kobiecej wpadła w niejakie wątpliwości." ~~Z r. 153~~ Ogólny ruch, ciągłe agitacye, ~~Kalwina~~ deputaty/ rozsyłane pisma religijne nie zostawiały umysłów w spokoju, Wejglowa znowu popadła w wątpliwości religijne i dnia 19 kwietnia 1539 spaloną została na rynku krak. jako heretyczka.

„Ciało obwiniono ceratą albo płótnem woskowanem, potem koszulą fliamską. Na koszulę giermak nakształt rewerendy z adamaszku czerwonego, na to sznurem złotym opasany. Potem alba z kitajki białej, na albę dalmatyka złotogłowa. Na wierzch tego wszystkiego ubioru płaszcz z altembasu dobrego. Na to na wierzch łańcuch ze dwu set czerwonych złotych, a u niego krzyż dyamenty a rubiny osadzony. Na ręce dwa pierścienia wielkie, smaragd a safir. Potem rękawice dziane jedwabne, na wierzch blachownicze żelazne. Na nogi buty złotogłowowe, ostrogi pozłociste. Miecz, u którego wszytka pochwa srebrzna. Sceptrum (berło) jabłko. Na głowę czapeczka hatłasu czerwonego, na nię korona. Pod głowę poduszeczkę złotogłowową podłożono. Trumna wewnątrz obita aksamitem czarnym. Na piersi włożono mu tabliczkę srebrną złocistą z napisem..."

F Dnia 10 kwietnia 1525 r. składał królowi na rynku hołd Albert książę pruski ślubując na kolanach wierność, której potem potomkowie jego nie dotrzymali

Dnia 7 listopada 1531 wjeżdżał do Krakowa hetman Jan Tarnowski wracając ze zwycięskimi hufcami otoczony rotmistrzami zwycięzca z pod Obertyna, gdzie na głowę zbił Wołochów, mszcząc klęskę niegdyś króla Olbrachta. Poprzedzały go tłumy jeńców długi szereg zdobytych armat i chorągwi. Cała ludność wyległa na uroczyste powitanie i odprowadziła zwycięzców na Wawel, gdzie zdobyte chorągwie powieszono koło grobu S. Stanisława obok chorągwi z pod Grunwaldu. Potem udał się Tarnowski przed Króla do pałacu. Król Zygmunt podniósł się z tronu, wyszedł przeciw wchodzącemu wbrew ceremoniałowi dworskiemu i serdecznie go witał, poczem T. zdał dokładną sprawę z wygranej, oddał hołd męstwu wojska i przedstawiał najdzielniejszych. Król dziękował, rozdawał podarunki: hetmanowi 1000 czerw. zł. aksamit ze złotem na ubranie i dożywotni dochód ze starostwa Sandomierskiego – sejm zaś wyznaczył mu 1/6 część łanowego z całej Rzpltej.

Działo się we Środę, nazajutrz po święcie ŚŚ. Piotra i Pawła Apostołów r. 1574, za Burmistrzowstwa zacnego JP. Hieronima Żalaszowskiego.

„Ichmość zacny Senat Krak., t.j. P. Burmistrz z Radą, wespołek z zacnemi Pany kupcy i uczciwem pospólstwem, na Ratusz Krak. dla spraw Rzpltej miasta tego, naradzenia i obmyślawania spolnego będąc zgromadzeni, obaczając przygody które za tem odjechaniem Króla Jmci P. n. mił. do Franciej, z wielu stron przypaść by mogły, a mianowicie nieprzyjaciela koronnego się obawiając, a pilnie przestrzegając dla dobrego rządu miasta tego, t.j. wszech ludzi co są pod zwierzchnością miejską; .... aby się obaczyło jako kto ojczyznę swą miłuje i jako ku jéj obronie gotowym jest; jednostajnie, spólnie a zgodnie, t.j. P. Burmistrz z Radą tak są postanowili, a uczciwem pospólstwem niżéj opisane rzeczy wszem w obec mocno trzymać, chować i pełnić mianowicie rozkazali.

Najprzód P. Burmistrz na ten czas będący, kiedykolwiek czas słuszny upatrzywszy, dniowi i nocy nie folgując, ma na Ratusz przyszedłszy wnet Pany Rajce obesłać, tamże z nimi godzinę pełną namówiwszy, znaku niżéj opisanego danie mają kazać uczynić, tak, że jako skoro trębacz miejski na ganku wieży Ratusza Krak. w trąbę miedzianą na znak trwogi, pieśń starodawną zwykłą, ledwie nie—

Każdemu w Polszcze znajomą Boga rodzice zatrąbi, (jednak ją tamże będzie powinien trąbić na czterech rogach wieże, na każdym rogu po trzy wiersze), aby skoro tak trębacz ten potrębować pocznie, wnet zarazem każdy gospodarz osobą swą we zbroi, z bronią, jako ku istej potrzebie, na miejsce naznaczone do dziesiątnika swego, a z dziesiątnikiem do Hetmana pokwapić a stawić się ma i będzie powinien, pot winą piąci grzywien.

Działo się we Środę, nazajutrz po święcie

Kronika I. II. III 1592 19. I 12

Dnia 26 maja w tymże roku 1592 wyjechała arcyxiężna Anna z Balic do Krakowa, przeciw której wyjechał król w pole w pocztu ludzi niemałem, a poczty były na schwał cudne i kosztownie ubrane tak, iż wszytkie od złota, srebra, teletów i złotogłowów się świeciły. K temu konie takie cudne były, że się im cudzoziemcy wydziwić niemogli. Jakoż to samo z podziwieniem u nich było, że na prędce król na tak piękne i dosyć okazałe wojsko się zebrał. Było wojska wszystkiego, tak jezdy jako i piechoty oz piechotą miejską, do sześci albo siedmi tysięcy. Więc miejska piechota w jednej barwie bronatnej wszystka po włosku była. Z arcyksiężną niewiele ludzi było, bo dla tych wieści zdało się cesarzowi, aby jak najskromniej jechała, jakoż pięciuset osób wszystkich nie było więcej. Był z nią biskup wrocławski a landgraf z Lichtenbergu. Sama na wozie świetnym i cudnym jechała. Po prawej stronie królowa córka jej siedziała w szacie srebrogłowowej. Potem ich pod namioty król przyjmował, których było trzy rozbitych w polu, do jednego arcyksiężna wsiadła z królową, a w drugim król był z radami, w trzecim, co był w pośrodku, witali się. Królowę król naprzód witał, potem arcyksiężnę. Gdzie uczynił rzecz do króla Jan Tarnowski podkanclerzy koronny, dziękując p. bogu za to, że arcyksiężnę i królowę panię naszą w dobrym zdrowiu przywieść raczył, a p. boga prosząc, aby te zaczęte sprawy i to małżeństwo święte sam tak prowadzić raczył, coby było z dobrem, jako tych państw sobie przyległych tak też chrześcijaństwa wszystkiego. Po tej przemowie arcyksiężna odpowiedzieć kazała biskupowi swemu. Więc zasię od królowej starej ksiądz Goślicki biskup przemyski uczynił przemowę. Potem poczty się wszystkie okazawszy poszły naprzód do miasta. Za nimi król jechał, więc królowa z arcyksiężną matką swą przesiadszy się na wóz inszy, który miała od króla, piękny i kosztowny; a w nim było osim koni na urząd cudnych, potem królowa stara z królewną szwedzką.

/.

Więc fraucymer takie, wjechali w miasto już przed wieczorem bramą św. Floryana. Przed Kleparzem w polu była też brama uczyniona z napisy, które podtenczas służyły, i z muzyką barzo osobliwą. Druga brama nad zwodem tworyjańskiej bramy, a na tej przyprawieni byli dwaj Satyrowie nakształt mężczyzny z białogłową, który trzymali orła wielkiego białego. Trzecia brama przed kościołem panny Maryej pod kamienicą Myszkowskich, a na tej też była muzyka wdzięczna. Czwarta na grodzkiej ulicy barzo ochędożna, na której grało dziesięć białych, które były Sadniewskiej kasztelanki oświęcimskiej. Był też "arcus tryumphalis" przed zamkiem i dwie piramidzie przytem. Na mieście wszędzie, gdzie królowa jechała, kobiercami i opony kamienice obito. Przed mynicą pieniądze miotano nakształt ortów, na których były po jednej stronie dwie palmie, między niemi ręka, przez którą się siebie sięgały one palmy; po drugiej napis w ten sens, że miłość rzeczy rozróżnione złącza. Piechota na mieście po obu stron stała, także jezda poczęwszy od bramy aż do samego zamku. Pod zamkiem po górze wszędzie rozsadzono piechotę, gdzie działa wytoczono. Skoro minęła królowa, strzelbą ogromną puszczono. A gdy do kościoła wysiadła, jęto z dział zarazem bić, i ona piechota, która była pod zamkiem barzo długo strzelbę trzymała. Dnia tegoż, kiedy królowa wjeżdżała w Kraków, obrał się jeden ciesielczyk Niemiec, który stanął na samej gałce wieży panny Maryej, mając proporzec z tałtwy czerwonej i białej, na którym był we środku orzeł wielki biały malowany. Było tałtwy w tym proporcu łokci 40. I z tak wielką rzeczą na gałce stanąwszy, władał i obracał nim dobrze, a gdy mu zawadzał powietrznik zdjął go z żerdzi albo z drąga żelaznego i spuścił na dół a sam przy onym drągu stanąwszy dopieroż obracał proporcem tak długo, aże wszyscy w miasto wjechali. —

Dosyć zaprawdę ten tam człowiek z siebie czynił, gdyż rzecz była niemała, do tego wiatr wielki, a przecie niem tak mógł władać. Pod nim siedział na drabinie trębacz, (który) mu przytrębował. —

1633

Po sejmie koronacyjnym, przybyli do Krakowa Posłowie brandeburscy do złożenia hołdu Królowi Jmci imieniem Pana swego. – D. 21 Marca Król Jmć ubrany in Regalibus, szedł do sali kędy się Sejm odprawował. JP. Jan Zebrzydowski Miecznik Kor. poprzedzał z mieczem, a gdy Król Jmć na majestacie wywyższonym od ziemie usiadł, stanął Miecznik kor. z jednej strony tronu, a z drugiej P. Maryan Chełmski Chorąży krak. z chorągwią kor. bo P. Chorąży kor. na ten czas nie był.

Wprowadzono dwóch P.P. Posłów t.j. Grafa Szwarcenberga i P. Bertmana, którzy przed majestatem uklęknąwszy prosili Króla Jmci, aby Pana ich przez Posły ad feudum przypuścić raczył. Potym P. Marszałek mówił im aby wstali.

Interim Senatu do J. K. Mci zawołano, i ex Senatus consulto JP. Podkanclerzy kor. dał im respons dosyć łaskawy, że J. K. Mość pozwala przypuścić ich ad feudum.

Potym szli na majestat do Króla Jmci, i tam znowu uklęknęli i chorągwie się trzymali, którą trochę pochylił P. Chorąży krak. i przysięgę homagii odprawowali. Potym Król Jmć z księgi czytał, jako jest in ceremoniali homagii, a zatem krzesło postawiono i usiadł trochę Graf Szwarcenberg, a interim Król Jmć pasował na rycerstwo kilku cudzoziemców. –

W tém téż Króla Jmci żegnała ślachta pruska co z Posłami była, a potym i sami Posłowie całowali rękę Króla Jmci. Zaś Pan Szwarcenberg jednemu z ślachty pięknie ubranemu oddał chorągiew onę, którą ten ślachcic w pośrodku sali trochę potrzymał, aż się ruszyli z sali Posłowie, przed którymi szedł z oną chorągwią. – Posłowie potym na karetę wsiedli, a on przed nimi z oną chorągwią aż do ich gospody jechał przez wszytko miasto.

Po Posłach brandeburskich przyszli Posłowie pomorscy, i uklęknąwszy przed J. K. Mcią, prosili o konfirmacyą (imieniem Xiążęcia swego) feudi na dzierżenie Lemburga i Bitomia. Jeden z nich oracyą po łacinie mówił. Potym J. P. Marszałek kazał im wstać i zawołał Senat do J. K. Mci i po naradzie łaskawy im także od J. K. Mci przez P. Podkanclerzego respons był dany: za który kilkunastą słów podziękowawszy, sami wprzódy a potym i z ślachtą co z nimi byli, do pocałowania ręki Królewskiej przystąpili.

r. 1651

Napierski

I.

Podczas wyprawy Beresteckiej, w roku 1651 przed wyjściem pospolitego ruszenia rozesłał był Chmielnicki po zachodnich województwach tysiące emisaryuszów, z rozkazem agitowania pomiędzy chłopstwem i podniesienia buntu, skoro tylko powiaty ruszą w pole.

Najbardziej potrwożyły króla i szlachtę wieści z województwa krakowskiego, które 23go czerwca przyszły do obozu. Donosił biskup Gębicki, że niejaki Aleksander Leon z Sternberku Kostka, alias Napierski, pofałszowawszy sobie uniwersały królewskie na zaciąganie ludzi, wszczął bunt pomiędzy ludem podgórskim w województwie krakowskiem; że pod pretekstem usługi królewskiej, zamek Czorsztyn opanował, ludzi cudzoziemskich, na Szląsku zaciągnionych przez pewne posty, ocze-kując. chłopów prywatnemi listami i przez uniwersały buntuje, łupy i nagrody obiecując.

Kostka-Napierski był naturalnym synem króla Władysława IV i nazywał się Szymonem Bzowskim. Niemowlęciem oddano go na wychowanie do możnego domu Kostków, który z powodu starożytnego rodu i pokrewieństwa z Św. Stanisławem, wielkiego w Rzeczpospolitej używał znaczenia. Następnie wzięto małe pachole do fraucymeru Królowej Cecylii Renaty, tam rósł i na dworze królewskim otrzymał wy-

chowanie. Nie mając dwudziestu lat mówił kilku językami, składał łatwo wiersze i pokazał, że był dobrym oficerem. Po śmierci króla Władysława nie było miejsca dla niego na dworze. Służyć nie chciał, panem być nie mógł, pracować nie umiał; był śmiały, lekkomyślny, naturę miał udzielną; Bóg wie, co się tam zresztą roiło w jego młodej głowie, dosyć że ruszył w świat, zapewne do Kozaków, albo na dwór Rakoczego. Po trzech latach nieobecności zjawił się nagle w r. 1651 w okolicach Krakowa z uniwersałami Chmielnickiego, z zamiarem ruszenia chłopów, opanowania przejść górskich dla Rakoczego i zajęcia Krakowa.

W Krakowie bawił w różnych domach, a wszędzie rozumiano, pisze Goliński [5], że był rodu zacnego i wielkiego, zwłaszcza z powodu języków cudzoziemskich, które mu ułatwiały przystęp do panów i różnych ludzi. „Był niewielkiego wzrostu, cienki, młody; wąs czarny sypał mu się dopiero; bródka mała spiczasta, włosy długie w kędziorach z szwedzka przycięte. Nosił się czarno po szwedzku, miał nadzwyczajną łatwość zbliżania i zastosowania się do najrozmaitszych ludzi i obejście wielkiego pana, który nie miał nigdy potrzeby okazywać się dumnym, a nigdy nie był pokornym.

Rozglądnąwszy się po wszystkich stronach, ota-

nął w Kwietniu 1651 sam, pieszo, bez sług i bez koni, w Nowym Targu. Aby swoje zamiary przeprowadzić, wszedł Kostka w stosunki z dwoma ludźmi, którzy pomiędzy ludem górskim największego wówczas używali znaczenia.

Pierwszy z nich, rektor Martinus Radocki, był od 40 lat nauczycielem szkoły parafialnej w Pcimiu. Starzec przejęty na wskróś zasadami dawnych anabaptystów, których tradycya przechowywała się długo jeszcze w tych okolicach, uważał Kostkę jako zesłańnika niebios, który w imieniu króla pokój Chrystusa i wolność ludowi przynosi. Postanowił być jego apostołem — będąc zaś biegłym w naśladowaniu pisma, wypisał na wzór przypowiednich listów królewskich, wydanych rok przedtem na imię niejakiego Napierskiego, (który miał robić zaciągi dla X. Wiśniowieckiego, kiedy się w swaty do Multan wybierał), takież same przypowiednie listy na imię pułkownika Aleksandra Lwa z Szternberku Kostki-Napierskiego, i utwierdził je pieczęcią zdjętą z poprzedniego listu.

Drugim pomocnikiem Kostki był niejaki Stanisław z Łętowni, vulgo Łętowski, sołtys ze Starego Dunajca, chłop rosły, siwy, brodaty i bogaty, pierwsza powaga u wszystkich zbójców, herszt wszystkich buntów w górach i dla tego marszałkiem zwany.

Radocki i Łętowski rozpisa-

li listy po mniejszych sołtystwach i po wsiach okolicznych, i wezwali lud, aby się gromadził pod dowodztwem Kostki przeciwko żydom i szlachcie, w imię Chrystusa, którego żydzi zamordowali, i Najjaśniejszego Króla przeciw któremu szlachta bunt podnieść zamyśla." Obiecywali wolność na czynszach, podział lasów i gruntów szlacheckich, pomoc kozacką, postanowił Kostka dać hasło i zająć zamek graniczny Czorsztyn.

W granicznej twierdzy Królestwa, wystawionej na pierwszy napad Rakoczego mieszkało kilku żydów, którzy dobra starościńskie w dzierżawie trzymali.

To też Kostka, zabrawszy kilkunastu ludzi z miasta, podstąpił pod Czorsztyn w nocy 14 czerwca i skoro z pierwszym brzaskiem dnia bramę otworzono, wpadł i związawszy żyda, który nie miał czasu nawet pieniędzy pochować, zajął zamek w imieniu Króla, znaczne pieniądze i wiktuały zabrał.

Na drugi dzień przybyli dragoni do Nowego Targu; za nimi przyciągnął Jordan starosta dobczycki i podstąpiwszy pod zamek dobywać go począł. Widząc jednak, że konnicą zamku nie zdobędzie, i słysząc że chłopi ze wszystkich stron lasami nadciągają, nic nie sprawiwszy,

II
r. 1651

prędko 18 czerwca, do Krakowa powrócił.

Oblężenie to opisał Kostka wierszem Zelanowskiemu.

Zamierzał Kostka ruszyć na św. Jana na — Kraków.

Wielki był strach w Krakowie na wieść o ruszeniu chłopstwa i o porażce Jordana. Biskup posłał natychmiast 250 piechoty. — Wysłano gońca do Króla, rozesłano do wszystkich księży, aby z ambon lud od udziału w buncie odwodzili, i za wysłanym oddziałem wyprawiono 200 ludzi piechoty siewierskiej, 60 harników i dwa działa. Starościcie z Lubowli kazano ruszać pod Czorsztyn z dwoma działami z 150 ludzi; z pod Muszyny ruszyła dragonia biskupa. — 1000 blisko żołnierzy stanęło 22 pod Czorsztynem.

Napierski nie spodziewał się wojska i na oblężenie nie był zupełnie przygotowany. Kiedy dragonia stanęła pod Czorsztynem, zamek był niemal pusty: 27 chłopów i 5 dziewcząt stanowiło całą załogę. Napierski dodawał otuchy swoim, obiecując że wkrótce pomoc nadejdzie. Zapalone wici smolne wzywały chłopów ze wszystkich stron na obronę — napróżno, nikt nie przybywał. Załoga nie miała czem się bronić. Po Lubowli, został schwytany. Napierski topił ołów z okien, gwoździe z gontów wyjmował, posadzki marmurowe rzucał, kule zbierał,

łał Dragonów smołą, raził gradem kamieni i choć sam ranny, bronił się przez dwa dni do upadłego. Ale ludzie jego widząc, iż pomoc nie przybywa, zaczęli o sobie radzić i uradzili aby wydać Kostkę i Łętowskiego i tym sposobem okupić wolność swoją. Z murów zamkowych weszli w układy z Jareckim, dowódzcą wojska biskupiego. Ten słysząc o nadciągającej czerni, obiecał wszystko czego chcieli, poprzysiągł i podpisał posłane warunki.

Dnia 24 czerwca Kostka i Łętowski wydani zostali w ręce Jareckiego.

Był wesół Kostka, pił i grać sobie kazał jak gdyby nic złego nie zrobił. Prowadziła go dragonia do Krakowa i przywieźli go we czwartek wieczór. Wyszła na przeciw niego druga dragonia za Kazimierz, zastaw Królewski i panowie szlachta siewierska z chorągwiami wyjechali. Tam wsadzili go na kolasę i stojącego przywiązali do drabinek, obie ręce związawszy. Stał w kolasie że go mógł każdy widzieć, Łętowski, alias Marszałek, siedział w kolasie, ręce mając związane wspak, chłop gruby, broda okrągła i siwa, był w magierce i w brudnej koszuli. Kostka wesoło poglądał po ludziach, bo lud srogi wyszedł za Kazimierz. Wieźli ich Grodzką bramą, koło wału przez Kraków aż do biskupiego pałacu a stamtąd odprowadzono ich na zamek i osadzono na wieży, Kostkę na szlachecką, Marszałka na złodziejską[12]".

Dnia 30 czerwca przedstawił ich strażnik grodzki zebranemu sądowi krakowskiego grodu. Nastąpiła ciężka próba w obecności sędziego, który Kostkę badał i katom wydawał rozkazy do dziś dnia zanadto często w mowie potocznej powtarzane. Na rozkaz: Bierz go kat! wzięto obwinionego w kluby tj. przywiązano nogi do podłogi, a ręce do powały i wyciągano go w stawach, jak długo sędzia rachował: włócz go kat! raz, dwa... Palono mu następnie oba boki pochodniami, a kiedy sędzia wyrzekł: pal go trzy! kat bryzgał żar płonącej siarki na piersi.

Osądzono Radockiego 11 czerwca na ścięcie i wystawienie głowy na palu; Kostkę z Sternberku Aleksandra, zwiącego się następnie Napierskim — na pal, Łętowskiego zaś na ćwiertowanie.

Dnia 28 czerwca, we wtorek przed południem, odbyła się exekucya. Wystawiono na Krzemionkach troistą szubienicę, wbito ostrze na pal sosnowy, rozstawiono 11 chorągwi wojska i wywieziono obwinionych wśród niezliczonej masy ludu. — Tłumy stały cicho i spokojnie, patrzały z politowaniem na młodego herszta, który widocznie wytężał wszystkie siły, aby nie ukazać żadnego wzruszenia.

Wysłuchał spokojnie wyroku, a gdy go wtedy spytano o imię, powiedział, że się zwie Szymonem Bzowskim.

Kat Szymek nie umiał pala wbić, po kilka razy weń uderzył, nim egze-

Kucyą spełnił. Marszałka ściąwszy ćwiertował, głowę rektora przybił na szubienicy.

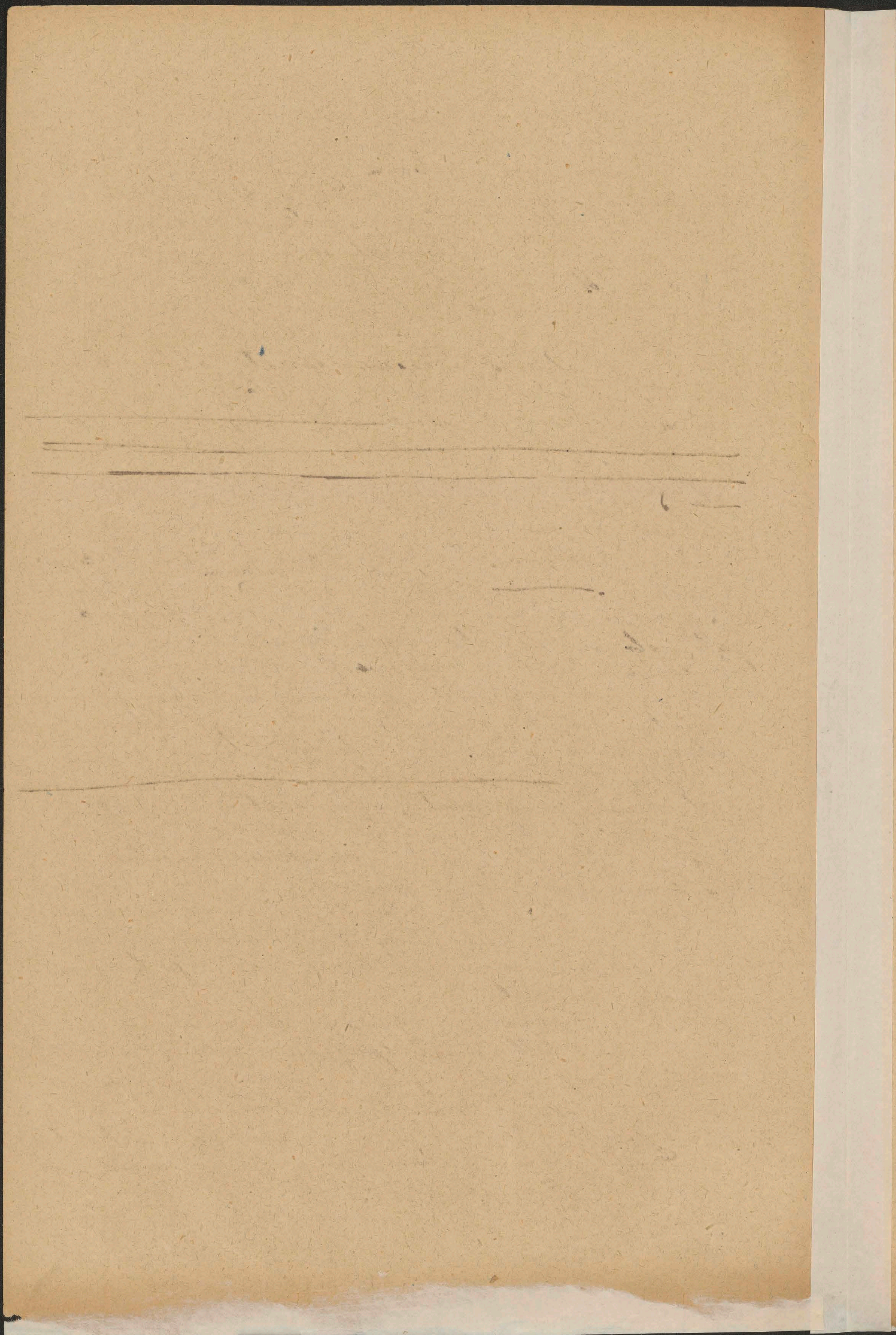
W Annales Temberskiego r. 1652 zaburzenia przeciw poborcy Stanisławowi Chrząstowskiemu (ciemiężył księży i szlachtę, a Kalwin, więc zdaje się stąd ten wiersz!)

Przed zdziercom, czopownikiem, jakom opowiedział,
Nie jeden się w Krakowie chudak nie wysiedział.
Przeniósł garniec z rurnicą na miejsce swobody
Życząc, by miał za zdzierstwo w piekle wieczne gody.
Mądry dyabeł, nie głupi i discipuł jego;
Discipułem podsędka zowią Krakowskiego:
Dyabeł z dobrych uczynków nieostrożnych łupi,
Podsędek mdłzą pracą w swą kaletę kupi.
Nie dba na skwierk i na łzy nędzą ściśnionego,
Drze, jak może, dostatnich, drze i ubogiego.
Niechaj jak chce swe rzeczy tento zdzierca zdobi,
Ten winien, że aquavit już nie jeden robi.
Łupi nędznych podsędek, prawdę zeznać muszę,
Lecz mu czasu swojego wyłupi czart duszę.
A ktoby mnie chciał spytać kiedy będzie ciało:
W księciu dyabła starszego będzie miejsce miało.
Wiele widzi podsędek, wszystek pełen prawa
Na sejmiku rozprawiać — to jego zabawa,
Kościoła luterskiego bronić i wolności,
Sam mu dyabeł dodaje do tego śmiałości,
I choćby świnistrowie wszyscy się skupili.
Nigdyby tak bezpieczni w dyskursach nie byli,
Dać mu dank bez pochyby, a przyznam szczerze,
Że miał w szkole piekielnej mistrza Lucypera.
Skarżył się na sejmiku nieboraczek srodny
Iż mu Kraków wyrządza w tym psikus szkaradny
Zwłaszcza przez tych, co wódek palić się odrzekli,
Bo na zdziercę srogiego byliby się wściekli.
To ~~szabe~~ skarżąc defalkadę wspomniał czopowego,
Straszając się urzędnika w Kole Krakowskiego:
To jeszcze defalkaty żołnierzy potrzebują,
A tak wiele tysięcy z ludzkich krzywd rachują!
Dla Boga, Katolicy, z to baczenia miejcie,
A tego hipokryty skargę zrozumiejcie
Ja przyznam, że nie tyle wybierze trojako
Z naszego województwa, lecz dziesięcioraka.
Jeśli wiary mało mam, więc inszych pytajcie,
A łupieżce srogiego po rejestrach znajcie.
Trzymali Katolicy, trzymali lutrowie
Twe czopowe, których ozdobą Krakowie,
A przecież ~~nigdy~~ zdziercy nie doznał takiego,
Jako w tych dniach uznajesz z podsędka twojego
Wolałbym ja podsędka zawsze widzieć żakiem
A niżeli zaporowskiem przy Chmielu Kozakiem;
Bo gdyby żakiem został zwłaszcza przy Krakowie,
Jużby go przeciwnikiem uznali Lutrowie;
Ale gdyby Kozakiem został, jużby w Tyka
Niejednego zawiązał z Scytą Katolika:
Więc co teraz drze, łupi na czopowym wiele,
Więcejby dokazywał przy złości swej śmiele.
Weźmij, dyable, podsędka, jako sługę swego
Wrzuć do piekła na wieki wieków bezdennego
Niech tam sobie wybiera czopowe od smoły,
Bo należy discipuł do takowej szkoły.
Jeśli go nie poprawią krótkie wiersze moje,
Toć muszę gęsiło wyrwać wszystkie skrzydła twoje,
Bym opisał Polakom pana czopownika
Jeśli mu bies nie rzuci ruski na kark Tyka.

~~po złożonej 3 go sierpnia u biskupa krakowskiego nara-~~
~~dzie,~~ Magistrat pod przewodnictwem czynnego burmistrza
Jędrzeja Ciemniera ~~z zebraną w dniu następnym radą~~
~~miejską postanowił~~: żeby odtąd trzy tylko bramy miasta
pozostały otwarte i żeby je palisadami otoczono; żeby
inne ziemią zarzucono; żeby okopy koło miasta sypano;
żeby się nikt nie ważył z miasta wydalać, obcych ludzi
do domu przyjmować i utrzymywać; żeby broń cechom
wydano; żeby mieszczanie po murach i basztach straż
odbywali; żeby się w drzewo i sprzęty do utwierdzenia
miasta potrzebne należycie zaopatrzono; żeby wodę
na dachach przygotowano ~~z góla, żeby wszystko czynio-~~
~~no, cokolwiek by ku wszczynaniu natarczywości nie-~~
~~przyjacielskiej i bezpieczeństwu miasta posłużyć mo-~~
~~gło~~. Dnia 14 września piechota polska wraz z działami
pod jego murami stanęła. Całą przestrzeń między Prą-
dnikiem a Kleparzem, który okopywano, zastępy zaległy cofa-
jących się ~~zastępy~~. Dom Montelupich na Szpitalnej na mieszkanie
królewskie przeznaczono, a probostwo ś. Floryana za-
jął hetman Lanckoroński. W pięć dni później tj. 19
września wszedł do Krakowa Jan Kazimierz na czele
2000 rajtarów, a idący za nim kwarciani wraz ze
szlachtą z siedmiu województw zebraną od Łobzowskiego
pałacu, aż do Dąbia obóz założyli.

Nazajutrz ~~po swem przybyciu do Krakowa (20 września)~~
król złożywszy na zamku radę senatorską, na którą 2
arcybiskupów, 8 biskupów i 30 senatorów świeckich przy-
było, oświadczył, iż chce w Krakowie pozostać i mia-
sta bronić. „Na tem tu miejscu, mówił on ze łzami,
zostałem królem ukoronowany, tu niechaj zginę."
usilnemi nakoniec prośby tyle dokazano, iż odstąpił
od swego zamiaru i zagranicą zmiany fortuny ocze-
kiwać postanowił.

rozprzężenie się wojska rozlało postrach po całym
mieście. Kto tylko mógł, spiesznie wynosił się za Wisłę,
gdzie później wielu w padło w ręce krążących tam
Szwedów. Był to dzień trwogi, rozpaczy i hańby.
Leszczyński, podskarbi koronny, widząc, iż skarbiec
narodowy może się stać łupem nieprzyjaciela, a nie
mogąc go otworzyć, bo według ustaw krajowych
prócz podskarbiego ośmiu senatorów, teraz właśnie
nieobecnych, miało od niego klucze, naglony ko-

tunku zmuszony, żelaznemi drągami skrzynie rozbić każe, a wydobyte z nich trzy korony t. j. polską, szwedzką i moskiewską, tudzież inne kosztowności hetman Lubomirski pod zasłoną wojska do Lubowli uwozi.

Lubomirski ze swym oddziałem zatacza obóz na Krzemionkach dla zasłonienia miasta z tej strony. Tymczasem Jan Kazimierz, pozostawiwszy w mieście Stefana Czarnieckiego, kasztelana kijowskiego *) by na czele 6.000 wojska i mieszkańców bronił stolicy, sam z kilkoma oddziałami w sobotę dnia 25 września przed świtem pod Niepołomicami przeprawia się za Wisłę, a następnie z niemałem niebezpieczeństwem, kiedy Szwedzi pod Wojniczem naszych pobiwszy, spiesznym pochodem ku Bochni i Niepołomicom zmierzali, do Wiśnicza się chroni, skąd po trzechdniowem wytchnieniu przez Sącz i Lubowlę na Szląsk się przeprawia.

Zaledwie król miasto opuścił, ujrzeli ze wschodem słońca wojsko szwedzkie z gór zielonieckich**) zwolna i ostrożnie ku miastu posuwające się. Na wieść o zbliżaniu się nieprzyjaciela, co żywo gotowano się do obrony. Jęk dzwonów o niebezpieczeństwie ostrzegający i przeraźliwy krzyk do broni! po wszystkich rozlegający się ulicach, przebudził śpiących jeszcze mieszkańców. Czarniecki ściąga wojsko do miasta a obóz z wielkiemi w nim obłoki pod Prądnikiem zapala. Wznoszące się i wyjące kłęby brzemiennego pożogą dymu roznosiły iskry na bliskie obory domy. Wnet atoli po całym Kleparzu a następnie i po stykające się z miastem budynku rozlał się, bo cofający się żołnierz polski dla wstrzymania nieprzyjaciela nie tłumił pożaru, ale go szerzył.

Podczas kiedy nieszczęśliwi Krakowianie zewnątrz od nieprzyjaciela zagrożeni w mieście pasują się z wszystko pochłaniającym pożarem, Wittemberg podstępuje pod Kraków i opuszczony przez naszych obóz pod Dąbiem zajmuje. Nadciąga za nim król

---

*) Rudawsch Annales str. 178 Czarnecio, Kijoviensi castellano, viro fortissimo, urbis tradit custodiam regimenque, una et peditatus lecti millia quinque. Adiungit praeterea Wolfum Gisium Machowium, veteranos ordinum ductores.

**) Zielonki wieś pod Krakowem

3.

szwedzki, a zgromadziwszy swoje zastępy, które przestrzeń od Woli aż do Dąbia zaległy, część przy Wittembergu ku pomocy zostawia, z drugą zaś przeprawia się w bród przez Wisłę która dla większej suszy była nader płytka, i uciekających kwarcianych do Wojnicza ściga. Tu zwodzi bitwę w której 300 ludzi utracił; i nakoniec zwraca się ku Krakowu.

Wittemberg rozpoznawszy położenie miasta, nazajutrz przeprawia oddziały przez Wisłę i wielicką bramą, po odstąpieniu Lanckorońskiego z Krzemionek zupełnie odkrytą, bezbronny Kazimierz o 9tej przed południem swoim wojskiem obsadza. Zajęto klasztor kanoników regularnych, a zamknąwszy zakonników w jednej celi i zakrystyi, gdzie ich w potrzeby do życia zaopatrywano cały gmach obrócono na kwaterę dla króla szwedzkiego i jego orszaku: a kościół ś. Katarzyny na lazaret urządzono.

Po obsadzeniu Kazimierza, Wittemberg z rozkazu swojego króla, który w tym dniu (26 września) z za Wisły do obozu pod Krakowem był powrócił, wysyła do Krakowa Paskerego jako parlamentarza. Ten przyjechawszy o godzinie 12tej przed floryańską bramę w imieniu swego monarchy zapewniał oblężeńców, że nie masz dla nich odsieczy nadziei. Na to odpowiedział Czarniecki: że Kraków dwom panom podlegać ani chce, ani może bez złamania wiary, którą nad życie cenią; że raczej wolą zasypać się w gruzach wszyscy w mieście będący, niżby mieli kogokolwiek wpuścić do miasta, któryby z królem Kazimierzem nie trzymał; że próżne są pogróżki walecznym czynione: oddział szwedzki dociera aż do klasztoru OO. Bernardynów na Stradomiu. Skoro się nieprzyjaciel przekonał, że i ta część miasta jest zupełnie opuszczona i bezbronna, natychmiast zalewa ją piechotą w palną broń i sieczną zbrojną. Spiesznie powciągano działa na Ługowskiego kamienicę i nowo wybudowany pałac Wielopolskiego, kasztelana wojnickiego, a kościół bernardyński wraz z klasztorem, ogrodem i przyległemi domami piechotą obsadzono. Za danym znakiem zagrzmiały szwedzkie armaty, a rzęsisty ogień ukrytej piechoty przerzedzał szeregi stojących na wałach polskich

żołnierzy. Ale nie odjęło to serca naszym, bo miotając granaty i ciężkie kule i nieprzyjaciela z działami w gruzach domów pogrzebli i nieustającemi z ręcznej broni strzałami ukrywającą się pod dachami i za parkanami piechotę częścią wystrzelali, częścią poranili.

Wśród tak zaciętej walki powstaje krzyk i lotem błyskawicy całe przebiega miasto, że Czarnecki poległ, kulą przeszyty, był zaś tylko w prawy policzek raniony; i że nieprzyjaciel złamawszy naszych zastępy niewstrzymanie do miasta się wali. Na tę wieść nieustraszony burmistrz Jędrzej Cieniowicz, dosiada konia i na czele piechoty miejskiej spieszy na zagrożone miejsce. Za nim dąży dzielna młodzież akademicka i Gnoińskiego żołnierze. Z nieustraszonym sercem uderzają na nieprzyjaciela, bronią, drągami i kamieniami tłuką i za mury wypierają.

Ciemność zapadającej nocy którą tylko rozjaśniała szeroko rozlała łuna gorejącego Stradomia, przerwała zaciętą walkę i swym kirem tak 30 poległych Szwedów jak i naszych pokryła.

Wsparty z bram nieprzyjaciel złupił przez obleżonych zapalony Stradom, a tak całodzienne trudy i niebezpieczeństwa sowicie sobie wynagrodził. Czarnecki zapobiegając, żeby pozostała część bernardyńskiego klasztoru w dalszem obleżeniu nieprzyjacielowi za zasłonę nie nie służyła, w dniu następnym, kiedy się Szwedzi w inną stronę miasta przenieśli, nakazawszy zakonnikom, żeby z gmachów ustąpili, na siedmiu punktach podpalić ją i ze szczętem zniszczyć kazał.

Wzmagające się trudy i niebezpieczeństwa podwoiły w obleżeńcach męstwo i poświęcenie się. Szczególniej dodała im ducha nieustraszona młodzież akademicka, która trwając w postanowieniu z jakiem się była bawiącemu w mieście królowi oświadczyła, iż za niego i ojczyznę umrzeć jest gotowa. Dnia 27 września, a trzeciego obleżenia, w liczbie 200 udała się na ratusz z żądaniem, by ją w broń i ładunki opatrzono. Zawiadomiony o tem Czarnecki zaleca by jéj broń wydano, oraz posyła im chorągiew czerwoną z białym krzyżem, by im stawiła przed oczy ten święty obowiązek, iż prawo oj-

5. ./.

czyzny syny w dochowaniu należnej jej wierności i rozlewu własnej krwi lękać się nie powinni. Otrzymawszy broń chciwa boju młodzież, pod przywodem swych kolegów Matyjańskiego i Sewerynowicza spiesznie się spisała i na dziesiątki podzieliła.

Czarniecki wzruszony tym młodzieńczym ogniem przyłącza do nich oddział zamkowej załogi pod wodzą Krzysztofa Wąsowicza, półkownika dragonów i Konstantego Beliny, setnika husarskiej króla Kazimierza chorągwi, i ukrytą przy czółnku furtką na wycieczkę wysyła. Odważna młodzież, z którą się później i rzemieślnicza czeladź złączyła, wyśliznąwszy się z miasta wpada przy królewskim moście na zwożących faszynę Szwedów, rozbija wozy, nieprzyjaciela rani, zabija, w znacznej części w plon bierze i dwa działa uprowadza. Party nieprzyjaciel chroni się do Wielkopolskiego pałacu. Młodzież z nieustraszonem męstwem naciera na broniących się, wywala bramę i Szwedów trupem kładzie. Szczęśliwie z tej potrzeby wyprowadzona młodzież wieczorem braną ś. Anny wróciła do miasta i w tej stronie, zacząwszy od wiślnej bramy aż do świeckie teraz szewskiej zwanej, przez cały czas oblężenia na murach straże utrzymywała i w różne strony wycieczki czyniła, najmniejszego żołdu, a nawet żywności ze skarbu nie pobierając.

Tak szczęśliwem powodzeniem zagrzana młodzież nową przez mikołajską bramę na stanowisko Wittemberga uczyniła wycieczkę. Była ona tak szczęśliwa i pomyślna, że i tych co miny kopali dzielnie odparli i zagwoździwszy trzy armaty, których uprowadzić nie mogli w przekopy je wrzucili i tak odważnie nieprzyjaciela parli, że, jak Kochanowski podaje, sam król Karol Gustaw w mieście Kazimierzu, w klasztorze kanoników regularnych kwaterę mający, na wieść o niebezpieczeństwie, od objadu porwawszy się, na konia wpaść musiał, by swą obecnością wstrzymał pierzchających żołnierzy. Sto Szwedów położono trupem. Z naszej strony prócz kilku z młodzieży, setnik Belina kulą przeszyty, po trzechdniowych cierpieniach ducha wyzionął. Zginął też w czasie tej wycieczki waleczny

Cekwart, komendant arsenału i znakomity inży-
nier. Wtedy to nieprzyjaciel zapalił z mikołajską
bramą stykający się kościół Dominikanek na Gródku
zwany, tak, iż zakonnice ledwie życie uniosły z
płomieni, które dawny zamek przy tej bramie leżący,
gródkiem nazywany w perzynę obróciły.

Ale kiedy spodziewane wojsko polskie nie nadchodziło
ośmielony najezdnik, ze zabranych statków solnych wy-
budował pod Grzegórzkami most na Wiśle na 120 stóp dłu-
gi, a szeroki tak, że czterech jeźdźców obok siebie wy-
godnie jechać mogło, i bezpieczniej do murów strzelać i
na około miasta szańcować się począł. Zrobił więc apro-
sze, które się od nowej bramy do mikołajskiej, a stąd aż
ku św. Floryanowi ciągnęły, dalej zaś przez Kleparz i
Piasek do klasztoru Karmelitów przytykały. Tu na świą-
tyni już na poły spalonej, za pomocą wind ustawiono
działa i stąd do szewskiej bramy z nich bito. Skoro się
nieprzyjaciel przekonał, że to miejsce bynajmniej mu
dogodne nie było, zrabował klasztor i dotychczas ocalo-
ne gmachy jego oddał na pastwę płomieni. Po jego stąd
ustąpieniu młodzież akademicka uczyniła tu wycieczkę
i tak stąd jak później ze Zwierzyńca, szczęśliwie u-
ratowane sprzęty kościelne z sobą do miasta uniosła.

Dnia 2 go października, t. j. w sobotę skoro brzask pierw-
szym zabłysnął świtem, na wszystkich punktach za-
grzmiały szwedzkie działa. Silny napad od Kleparza skąd
szwedzka piechota pod zasłoną ognia działowego z
nieustraszonem sercem po drabinach na mury we-
drzeć się usiłowała wstrzymują mężnie za murami
stojący i cisnącego się nieprzyjaciela z drabin spycha-
ją. Wtem gruchnęło po mieście, że Szwedzi mury opa-
nowali. Na ten odgłos będący w mieście zaczynają po
ulicach wznosić zapory, by im za zasłonę służyły i
wstrzymały nieprzyjaciela, którego tylko po swych
trupach do miasta wpuścić postanowili. Lubo w dniu
tym od świtu aż do zmierzchu Szwedzi miotali na Kra-
ków niszczące pociski, jednakże nie wiele mu szko-
dzili. Jakoż pomimo, iż 272 lub jak drudzy piszą
około 300 kul w powtórnym napadzie na mikołajską
bramę częścią z kamienicy Bratkowskiej, częścią
z sąsiedniego młyna miejskiego i z drogi przez sześć
godzin wypuszczono, jednakże mały tylko wyłom zro-

ić.

biono. Z wałów na Kleparzu swiero przez naszych usypa-
nych, oprócz innych działowych kull 600 granatów wyrzu-
cono, a przecież tylko kilkoro ludzi od nich zginąć miało.
Ale kościół panny Maryi wielce wtedy był zagrożony
jakoż zapalony od dwóch granatów już się tlić zaczął,
i tylko spieszny i nieustraszony ratunek zdołał oca-
lić tę wspaniałą świątynię, od półpięta wieku świadka na-
szego wzrostu, potęgi i ciężkiego upadku.
Karol Gustaw, objeżdża mury, a kiedy wymija floryań-
ską bramę jeden z oblężeńców sądząc że trafnym strza-
łem i miasto ocali i wojnie koniec uczyni, strzela
na przejeżdżającego i konia pod nim zabija.
Tylu niepowodzeniami zrażony król szwedzki już
tylko o układach myśli. Aby więc mógł z Czarnieckim
rokowanie zawiązać, poleca Wittembergowi żeby
do niego list napisał i pojmanego do niewoli Denho-
fa z nim wyprawił, by, jako świadek zaszłych po
za Krakowem smutnych wypadków krajowych, przeko-
nał wodza o rzetelności zawartej w liście osnowy.
Czarnecki bynajmniej tą wieścią nieprzerażony
odpisał szwedzkiemu wodzowi, że wzrósł na wojnie,
a wśród armatniego huku osiwiał, że więc i teraz
kul się nie lęka, i że jak uważa, to już i młodzież
do nich przywykła, kiedy szwedzkie kule po mieście
zbiera i do niego przynosi, by nawzajem Szwedów nie-
mi uraczał. W krótce potem otrzymał Czarnecki
list od kanclerza Oxenstierna, który na rynku wobec
zebranego wojska i obywateli donośnym głosem
odczytać kazał. W tym liście przekładał kanclerz
by Czarnecki dawszy tyle dowodów męstwa, poświę-
cenia się i wierności swemu królowi nie rozlewał
dłużej naprożno krwi bratniej, ale zważając na oko-
liczności przez spieszną kapitulacyą uratował mia-
sto od niechybnej zagłady. Huk nieprzyjacielskich
armat przerwał to czytanie. Czarnecki bez odpowie-
dzi trębacza zostawił, bo spieszył na objazdkę
miasta, dla przekonania się czy gdzie szturmu
nie przygotowują.
Już trzeci tydzień dobiegał od rozpoczęcia oblę-
żenia a dwukrotnemi listy obiecana przez króla
Kazimierza odsiecz dotąd nie przychodziła. Przybyły
do Czarneckiego Leszczyński, wojewoda łęczycki, od-
jął mu wszelką pomocy nadzieję.

7.

Temi okolicznościami spowodowany Czarnecki, odpisuje królowi szwedzkiemu na list poprzedni, i upłasza go, by mu przedłużył czas do porozumienia się z Janem Kazimierzem jego panem i królem. Karol przez osim dni czekać obiecuje, a tymczasem przez swoich do miasta wysłanych usilne czyni zabiegi, by oblężeńcy jak najprędzéj w układy weszli.

Skutkowały te namowy na umysłach trzechtygodniowém czuwaniem, trudami i niebezpieczeństwy znużonych.

Czarnecki, 13 października zwołuje na zamek radę ze szlachty, duchownych, magistratu, i dowódzców wojska i wszystkich zdania wybadyje, by idąc za powszechném życzeniem zrzucił z siebie wszelkie pozorne zmienności zarzuty. Wszyscy zgodzili się na układ ze Szwedem. Zaczem Czarnecki upraszał króla szwedzkiego, by przysłał piśmienne o swéj łasce zapewnienie. Skoro je otrzymał, zaczęto się naradzać względem punktów poddania się.

Skoro 17go października obie strony przyjęły ułożone poddania się punkta, Szwedzi w dniu następnym zajęli Grodzką i poboczną bramę, a załoga polska wybrawszy od mieszczan po dwa talary z dumą, w porządku wojennym z rozwiniętemi chorągwiami przy odgłosie trąb i bębnów z miasta ustępowała. Otwierała kolumnę pod wodzą pułkownika Wolfa, piechota na ramionach strzelby i dzidy niosąca. Następował po niéj pułk Dąsiewskiego sandomierskich hajduków, a ten miał strzelby w bocsukowych pokrowcach. Krzysztof Wąsowicz i Jan Tetwin prowadzili 13 chorągwi dragonii konnéj. Zamykało kolumnę 600 huzarów, za którymi Czarnecki w pąsowéj delii na pięknym jechał dzianecie. Kiedy wszystko wojsko wyszedłszy floryańską bramą ku Bronowicom zmierzało, Czarnecki udał się do obozu Szwedzkiego, skąd po uprzejmem od Karola przyjęciu, pojechał z nim w karecie na objad a potém w dalszy puścił się pochód.

Po wyjściu wojska polskiego Wittemberg pod wieczor wkroczył ze swemi do miasta, gdzie przez dwa tygodnie Szwedzi stali na rynku, dopuki miasto nałożonéj kontrybucyi 800.000 talarów, po długich zabiegach i prośbach przez króla szwedzkiego do 100.000 zniżonéj nie wypłaciło.

(zwoływał Radę i Czterdziestu mężów pra-
wie codziennie, a ci radzi nie radzi
odpowiadali „pozwalamy 12 kamieniczne-
go, pozwalamy jeszcze 6 kamieniczne-
go, pozwalamy 25 kamieniczne[go], +
jeszcze jedno kamieniczne... zgadzamy
się cokolwiek będziecie musieli..." Wy-
zastawiano więc klejnoty miejskie, [za] po-
pożyczano się, mierzono, byle zasycić nie-
przyjaciela..

~~Tymczasem Szwedom wiodło się~~
~~dobrze~~ Szwedzi obwarowali się na dobre
porobiwszy nawet w obrębie palisady i
zamurowawszy je faszynami, wygnali
mnóstwo księży, akademików, z okien
zakazali wyglądać.) W wojnie sprzyjało
im szczęście.

1. Junii, t. j. w Czwartek bardzo rano, przed zielonemi
świątkami, Szwedzi napadłszy na tabor naszej slachty polskiej
pod Mogiłą, około półczwarta set osób, częścią których poza-
bijali, częścią którzy w Wiśle i na jeziorzyskach potonęli, z świata
znieśli, a drugich w rozsypkę zagnali. Z kąd Szwedzi nie
tylko wszystkie rzeczy, rysztunki i wozy, ale też i chorą-
gwie z różnemi kozackiemi znaczkami numero 13., i dzia-
łek polnych 9. z tryumfem do Krakowa przyprowadzili.
d. 5. t. to jest w Poniedziałek świąteczny, Jmć Panowie
Rajcy krakowscy za dozwoleniem Generała Wirtza groba-
rzów do pochowania trupów tych pobitych pod Mogiłą,
(których częścią Szwedzi, częścią chłopi ze wsiów przyległych
do nagą porozbierali byli, a robactwo pod czas gorących dni
./.

ciała ich toczące smrodem pola napełniało) wysłali: którzy
grobarze pogrzebali tam osób 326. i jednę białogłowę: lecz
drugich którzy na błotach, w stawie i w Wiśle pozabijani
potoneli, nie poznajdowano. Krom tych osób, przywieziono
w Sobotę świąteczną ciało P. Obożnego Dębińskiego i drugiego
Pana, nagich obudwu, do S. Urszule 1/. Ciało też Pana Ale-
xandra Otwinowskiego i czeladnika jego zabitych, do Zębocina
zawieziono.

d. 19. Junii. Kapłani tak świeccy jak zakonni, według
instructiej Gen. Wirtza przysięgę oddali Szwedom w kości-
le P. Maryi w rynku krak.

d. 10. Augusti. W dzień S. Wawrzyńca bardzo rano, obóz polski
pod Tyńcem Szwedzi rozegnali, z kąd chorągwi polskich 4.,
znaczków 2., dział 2., śmigownic 2., hakownicę 1., piechoty
polskiej których żywcem wzięto osób 60., zakonników z Tyńca
5., X. Kwiatkowskiego Dominikana i JP. Wilkońskiego z różną
szlachtą przyprowadzili.

d. 25. t. OO. Societatis Jesu ze wszystkich 3. kollegiów wygna-
no do jednego z Krakowa, a officierowie szwedzcy wprowadzili się
do Kollegiów ich. W ten miesiąc rzadko kiedy wolno było kościo-
ły otwierać i nabożeństwa w nich katolikom zabraniano. To się
działo i inszych miesięcy aż do końca roku, albowiem d. 12. Septemb.
obóz Imć. P. Jerzego Lubomirskiego Hetmana poln. kor. ściągać
się począł pod Kraków: który Szwedzi chcąc podejść cichcha-
łem, jako pierwsze obozy polskie znosili, często za miasto
wyjeżdżali, a nam nie tylko z domów na ulicę wynijść, ale
nawet i oknem wyjrzeć zabraniali; a kogo na ten czas
na ulicy pojmali, do naga odarłszy do kordegardy dali a po
kilku dni albo tygodni z Krakowa sromotnie wyprowadzać
za miasto w ciężkie mrozy kazali.

Rok 1657.

Januarius. W tym miesiącu, jeżeli obywatelom krak. dla obleże-
nia Krakowa i częstych inkursyj wojska polskiego z JP. Marszałkie-
/.

poln. kor. będącego, wielki niedostatek żywności doznawał;
a co była cięższa iż nie tylko we dni powszednie, ale też i
w znaczne święta Szwedzi nabożeństwa w kościołach zabraniali;
lecz większa nędza, głód i zimno, Szwedów trapiły, iż we dnie
i w nocy na ciężkich mrozach wartę odprawując, nie tylko szkapy
ale też psy i koty strzelając jeść musieli.

(~~[illegible] lutego~~) 1657 musiał Lubomirski odstąpić od oblę-
żenia, gdyż Szwedzi sprzymierzywszy się z Rakoczym
księciem Siedmiogrodzkim ściągnęli nowego nieprzy-
jaciela na Polskę, ~~który ruszył się ku Krakowowi~~. Za od-
stąpieniem Lubomirskiego otwarto ~~bramy~~ miejskie
i zwożono zewsząd żywność do wygłodzonego miasta.

Dnia 27 Marca przybył Rakoczy ~~[illegible]~~

~~Książę siedmiogrodzki~~ (i został) od Szwedów z tryumfem ~~do Krakowa~~
~~jest przyjęty~~, i (na zamek ~~krak.~~ wprowadzony: pod którym
koń turecki bardzo kosztownie przybrany, ~~gdy z kanoniczej~~
~~ulicy już ku zamkowi wjeżdżał~~, na wszystkie nogi padł;
co za ~~praesagium~~ wróżbę nieszczęścia ~~swego przyszłego sobie ominował,~~ dla Rakoczego uważano
jako się w krótce wypełniło.

dnia 29 t. w Wielki Czwartek, J. Panowie Rajcy krak.
witali Rakoczego na zamku, których on bardzo ochotnie przyjął.
W ten dzień wielko-czwartkowy, z jałmużny którą Bracia
t. j. P. Robkowski z P. Kowalskim (co i pod czas oblężenia
przez wszystek czas czynili), bez kap po mieście na więźniów
prosząc zebrali byli, za dozwoleniem Gen. Wirtza obiad na 180,
więźniów sprawili. Kapłanom ślachcie którzy na zamku
siedzieli, P. Piotr Wojcikowicz u siebie w domu nagoto-
wawszy obiad w koszach zaniósł, także i na kazimier-
ski ratusz; a P. Łukasz Bystrzycki na ten czas Hutman 3)
ratuszny, piechocie pod Tyńcem pobranej w więzieniach
w których siedzieli, więźniom z korolegardy w izbie Radziec-
kiej na dole a inszym więźniom co na ratuszu siedzieli
w izbie hutmańskiej, obiad dawał i po obiedzie jałmużnę.

Wjazd do Krakowa Króla Augusta II.

Chcąc uczcić przybycie do Krakowa Króla Augusta II. Rajcy na posiedzeniu d. 6 7bris r. 1697 wydali uchwałę, którzy z grona mieszczan nieść mają baldachim, nad osobą Monarchy wjazd na koronacyą odbywającego, i oraz wskazujące miejsce gdzie ciż niosący baldachim odmieniać się mają, mianowicie:

Od bramy floryańskiej aż pod murzyny. - PP. Stan. Łopacki Med. Dr. Burmistrz, - Hiacynt Łopacki M. Dr., - Andrzej Belli, - Mik. Królik, - Jakób Rejnekier M. Dr., - Bonaw. Briganty, Rajcy krak.

Od kamienicy pod murzyny aż do kamienice P. Krakiera R. kr. w ulicy grodzkiej - PP. Jan Zaleski, Mik. Segnitz, Krzyst. Kranz, Jan Krakier, Jerzy Rom. Schedel, Andr. Węgrzynowicz.

Od kam. P. Krakiera do kam. Mollerowskiej na rogu, dalej w ul. grodzkiej stojącej. - PP. Stan. Słowakowicz M. Dr., Marek Ant. Federici, Michał Bem, Jan Paweł Fryzneker, Jerzy Kentz, Andr. Kranz.

Od kam. Mollerowskiej aż do zamku przed sam kościół. - PP. Jan Zajączkowicz M. Dr., Andr. Cyrus, Zygm. Zaleski, Flawius Marchetti, Dom. Megliorusi, Mik. Chudziński.

Król odprawił wjazd począwszy od Łobzowa aż na zamek konno.

Następnego dnia po koronacyi t. j. dn. 16 7bris, po południu, najj. August II otoczony senatorami, w assystencyi wojsk konnych i pieszych, z zamku przyjechał konno na Ratusz w ubiorze polskim.

W izbie radzieckiej przybrawszy godła królewskie (Regalibus indutus) zasiadł na teatrum wystawionem przed Ratuszem, i tam hołd od miasta odebrał:

j.

przyczem stosowną do Króla miał przemowę Burmistrz Łopacki M. Dr., oddając klucze miasta i księgę przywilejów miejskich z zapewnieniem wierności. – Na którą mowę imieniem królewskiem odpowiedział J. W. Jan Olbracht Denhof Biskup przemyśl., Kanclerz W. kor., zapewniając miastu protekcyą J. K. Mci. – Potym Burmistrz i Rajcy wykonali przysięgę wierności i do ucałowania ręki królewskiej przystąpili. Król Jmść z pomiędzy nich mianował siedmiu kawalerami (Equites aurati), a następnie zstąpiwszy z teatru, berło i jabłko mając szedł na Ratusz i tam ubiór królewski złożył, a dosiadł konia i na zamek powrócił.

Królowi Jmci Rajcy uchwalili podarunek koronacyjny zamiast tysiąca dukatów jak był zwyczaj, tylko duk. pięćset, a to ze względu na trudne czasy i wielkie zubożenie mieszczan, – ale jeszcze potym podarek ten zmniejszony został.

D. 5 Obris Jan Zaleski i kilku Rajców, przypuszczeni do posłuchania ofiarowali J. K. Mci honorarium homagiale duk. 300 w woreczku złotem i srebrem przerabianym, przy stosownej przemowie w języku niemieckim, co Król Jmć łaskawie przyjąć raczył.

W tymże czasie składało miasto podarunki i innym znakomitym osobom i urzędnikom, – a przytem otrzymali podarek dziesięciu tałerów imperialnych, czterdziestu lokajów królewskich.

str. 146–150.

1.

"Roku pańskiego 1697 d. 12 września o godzinie 7 z rana wprowadzono w zamek krakowski pro securitate, piechoty polskie i węgierskie których było circiter pięć chorągwi w nowej barwie, za nimi szły garnizony piechotne króla jmci począwszy od samej bramy Floryańskiej aż do zamku, przez całe miasto we dwa rzędy rozstawione, które stały aż do skończenia wjazdu; gdzie zaś obszerność miejsca była, jak to w rynku, w przecznicach, w ulicach, stały chorągwie arkebuzyerów zbrojnych, wszyscy w koletach a tych mogło się rachować na dwa tysiące; szły potem węgierskie piechoty, których było cztery chorągwie. – Wystawione były w mieście, na miejscach zwyczajnych, w perspektywie dwie bramy tryumfalne, wyśmienitą robotą z napisami i z osobami złocistemi przodków króla jmci, przy krzykliwej dętej instrumentalnej muzyce ozdobione. W najpierwszej bramie był orzeł biały z rozpostartymi skrzydłami, który misterną sztuką skłaniał się nisko, dla powitania wjeżdżającego pana; pod nim w pośród bramy malarskim kunsztem, obraz króla jmci ad vivum potrafiony. Na drugiej bramie osoba króla jmci pod laurowym wieńcem na koniu na kształt sztukateryi in aere: któremu gieniusz albo anioł lecący kładł na głowę koronę: przez te ~~tędy~~ bramy szły cechy miejskie z chorągwiami, nawet i z Wieliczki górnicy wszyscy w płóciennicach białych przy chorągwi, za niemi następowała rajtarya w barwie czerwonej królewska, z białem płaszczów podszyciem, kornetów 7, – z zielonym podszyciem kornetów dziewięć, – z błękitnem podszyciem kornetów dwa. – wszyscy konno z jednakiemi muszkietami; ich zaś officerowie byli w jednakim stroju białym, z srebrnemi galonami, mieli kapelusze pod strusiemi piórami białemi; następowała tudzież przodkując gromadna kompania pp. kupców krakowskich w stroju szatno przybranych, była także i druga kompania kupiecka w stroju cudzoziemskim, nakształt kawaleryi

wymundurowana, obie te kompanie na dobrych ko-
niach, przy trąbach i dętej pajferów muzyce, stanę-
ły w rynku szeregiem sporządzone, i czekały na wjeżdża-
jącego króla jmści; a pod czas ten z dział na koło
miasta ognia huczące dawano. Potym jechali lokaje
królewscy w barwie czerwonej, potrzeby odmienne w
lonkotka błękitne ze srebrem mieszane, tych było
60, za niemi w takiejże barwie, trębacze jechali z sre-
brnemi trąbami nro. 12, mieli także i kotły srebrne; pro-
wadzono potym muły juczone skarbami, nakryte żół-
temi całunami jakoby czaprągami, na głowach i na
juhach miały kity wysokie z piór, u uszu dzwonki głośne,
tych mułów było 40; przy każdej parze szedł w złotej
barwie masztalerz, za tymi para mułów niosących lek-
tykę królewską, przy tych były srebrne dzwonki i stroj-
no masztalerze. Następowały przepyszne karety różnych
panów w liczbie 24, za niemi szły karety wyśmienite
królewskie nro. 12, ostatnia piękna i bogata, blaszkami
złocisto srebrnemi obita; w cugu ośm koni maślowa-
tych bardzo pięknych, szory bogate, a woźnice w ta-
kiejże barwie ceglastego koloru sukna angielskiego
jako i lokaje. – Potym prowadzono konie powodne
królewskie 24, wszystkie bardzo piękne, – rzędy boga-
te, złote, niektóre sadzone dyamentami, rubinami,
szafirami, nakryte nowymi dywdykami aksamitnemi,
koloru karmazynowego, z frenzlą złotą szeroką, na
których były bogato haftowane herby królewskie pod
koroną, na każdym pięć herbów. Innych koni ośm
było na powodzie jeszcze piękniejszych, z siedzeniami
polskiemi i tureckiemi, rzędy bogate kamieniami dro-
giemi sadzone, przy tych po dwu masztalerzów w bar-
wie tego koloru jak lokaje. Następowała potym kalwa-
kata, różnych jmciów pp. szlachty, także kawalierów
wielu cudzoziemskich strojem polaków i cudzoziem-
ców jmści, za niemi znowu trębaczów 12 stu, z sre-
brnemi trąbami, i kotły przy nich srebrne z złoci-
stemi herbami, po nich szły rajtarye królewskie
w koletach, i zbrojach chorągwi 12, wszyscy jedna-
kowe flinty w rękach trzymający. Za tymi szły woj-
ska osobne polskie chorągwi pancernych 4, wo-
łowskich 2. usarskich 3. po nich karoce dwie bogate.

/.

3.

Następowali jmć pp. senatorowie i różna szlachta na koniach, pan marszałek nadworny niósł laskę, z jednej strony jego był pan wojewoda krak. z drugiej jmp. kasztelan poznański, zanim jechał po prawej ręce jmks. biskup kujawski, po lewej jks. biskup żmudzki, potym sam król jmość pod baldachimem (który nieśli jmć pp. radzcy kra.) jechał na maszkowatym koniu prawie w takt po trąbach pląsy czyniącym, w rzędzie dyamentowym. Sam król jmść miał suknię suto dyamentami nasadzoną, niemiecką, cielistą, podszytą gronostajami, na piersiach sztuka dyamentowa jak słońce z promieniami; cała suknia miała kosztować kilka milionów reińskich; kapelusz pod ceglastemi strusiemi piórami, na kapelusza przy bindzie dwa dyamenty spięte wielkości jako orzechy laskowe, za nim jechał jks. biskup pasawski, potem 4 prałatów, jmściów ksks. referendarzów, 2 opatów, za tymi urzędnicy i kawalerya jkm., w kalwakacie bardzo strojno i ozdobno na koniach tureckich i bogato ubranych, około koła jkm. szli we dwa rzędy szwajcarowie z alabardami złocistemi, barwa błękitna z żółtą w pasy, pludry odęte z wstęgami: tych było sto; po nich szły chorągwie rajtaryej królewskiej; jedni byli w barwie karmazynowej z srebrnemi galonami i potrzebami, wszyscy na dobrych koniach siwych, drudzy w tejże barwie na koniach karych, ci są custodes corporis króla jmść, z gołemi mieczami albo rapierami, było ich 300, po nich abrojni w koletach ut supra, tych wszystkich było chorągwi 12 i tak pompose wjechał spokojnie król jmść pan nasz miłościwy szczęśliwie jako Augustus secundus do zamku krakowskiego.,,

W dniu 13 września nie nastąpił pogrzeb Jana III. podług zwyczaju, odbyły się tylko w kościele katedralnym exekwije, gdyż zwłoki zmarłego króla zatrzymane zostały w Warszawie będącej w tym czasie w posiadaniu stronników księcia de Conti.

Dnia 14 odprawił August processyą na Skałkę. W dniu 15 był koronowanym, przez Stanisława Dąbskiego biskupa kujawskiego, gdyż primas

stronnik księcia de Conti nieprzybył z Warszawy;— w dniu 16 odbierał przysięgę od rajców miasta i pasował dziewięciu na rycerzy; nakoniec pomiędzy pospulstwo rozrzucano pieniądze i częstowano.

Tak się odbyło wstąpienie na tron Augusta II, któregoż panowanie przyniosło Polsce i krajowi ostatnią ruinę.

Iuxta cedułek przejścia (archiwum Krak)

" N= 407.
Za okazaniem niniéyszey Cedułki
Obywatel Filip Lichocki Prezydent Miasta
Krakowa i Cecelia Małż. ma mieć
wolność przez Bramy przechodzić czyli to
do okolic Miasta czyli też na Podgórze,
a ta Cedułka do dwóch tygodni służy Dan
w Ratuszu Krakowskim. dnia 24 Kwietnia
Roku P. 1794.

Luźny druk. z Arch. krak.

Do Sandomierzanów:

Obywatele tey Ziemi,
Kto tylko broń dźwigać zdolny,
Jeśli chcecie bydź wolnemi
Jeśli Wam luby rząd wolny,
Nie opuszczaycie godziny;
Rzućcie się wszyscy do broni,
Tak iak iedney Matki Syny,
Wzyicie powszechney dłoni.
Stawaycie na chłopstwa czele:
Mówcie do nich iak do ludzi:
„Współbracia, Obywatele!
„Niech w Was Wolność krew obudzi!
„Oto Wam dobytek cały,
„Oto dzieci, oto żony
„Rznie, grabi, gwałci zuchwały
„Bezkarnością rozbestwiony!"
Skoro niewolnik zobaczy
Co są Wolności Obrońce,
Co może Polak w rozpaczy,
Nie ujrzy go drugie słońce

(bez daty i miejsca druku, oczywiście z r. 1794.)

Ner 9 i 10.

DZIENNIK RZĄDOWY
WOLNEGO MIASTA KRAKOWA
I JEGO OKRĘGU.

W Krakowie dnia 24 Stycznia 1846 r.

Ner 157 D. G. S.

SENAT RZĄDZĄCY

Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i jego Okręgu.

Podaje do powszechnéj wiadomości, iż na dniu dzisiejszym P. Jan Nowakowski dotychczasowy zastępca Pisarza warzelni hałunu, na zastępcę Sztygara klassy IIgiéj przy kopalniach węgla w Jaworzniu; P. Bartłomiéj zaś Bialik dotychczasowy Hutmistrz przy cynkowni Jaworznickiéj, na zastępcę Pisarza pomienionéj warzelni z dniem 1 Marca b. r. powołanymi zostali.

Kraków dnia 13 Stycznia 1846 roku.

Prezes Senatu
SCHINDLER.
Sekretarz Jlny Senatu
J. Słoninski.
Nowakowski Sekr. D. K. Senatu.

Ner 363.

WYDZIAŁ SPRAW WEWNĘTRZNYCH I POLICYI
W SENACIE RZĄDZĄCYM.

Podaje do powszechnéj wiadomości, że w myśl Uchwały Senatu Rządzącego z dnia 9 b. m. i r. Nro 91 odbędzie się w Biórach Wydziału licytacya *in minus* przez sekretne deklaracye do dnia 4 Lutego t. r. do godziny 1 z południa na ręce Senatora w Wydziale Prezydującego, składać się mające, na dostawę w ciągu roku 1846 kamienia do cegielni rządowych w Dajworze i na Grzegórzkach potrzebnego. Na *pretium liciti* naznacza się kwota Złpol. 27 gr. 13 za dostawę jednego sążnia, na *vadium* każdy z pretendentów złoży w Kassie Głównéj kwotę Złp. 200, którą złożenie to na wiérzchu zapieczętowanéj deklaracyi, według wzoru poniżéj zamieszczonego napisać się winnéj, poświadczy: o innych warunkach w Biórach Wydziału wiadomość powziętą być może.

Wzór do deklaracyi.

W skutek obwieszczenia przez Wydział Spraw Wewnętrznych i Policyi z d. 16 Stycznia 1846 r. Nro 363 względem odbywać się mającéj licytacyi na dostawę potrzebnéj w ciągu 1846 r. ilości kamienia do cegielni rządowych w Dajworze i Grzegórzkach sytuowanych, składam niniejszą deklaracyą, iż dostawy téj za kwotę Złp. (tu wyrazić kwotę literami za jaką dostawy podejmuje się) za jeden sążeń podejmuję się i takową według warunków przezemnie przejrzanych i zrozumianych uskuteczniać będę. Zaświadczenie Kassy Głównéj na złożone *vadium* na wiérzchu téj deklaracyi jest zamieszczone (następnie położy datę, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania); na wiérzchu deklaracyi winno być

zamieszczoném. „Deklaracya na dostawę kamienia do cegielni rządowych w Dajworze i Grzegórzkach w ciągu roku 1846 potrzebnego.“

Kraków dnia 16 Stycznia 1846 roku.

Senator Prezydujący
Kopff.

Referendarz *L. Wolff.*

Ner 366.

WYDZIAŁ SPRAW WEWNĘTRZNYCH I POLICYI
W SENACIE RZĄDZĄCYM.

Podaje do powszechnéj wiadomości, że w myśl Uchwały Senatu Rządzącego z dnia 9 b. m. i r. Nro 92 odbędzie się w Biórach Wydziału licytacya *in minus* przez sekretne deklaracye do dnia 31 t. m. i r. do godziny 1 z południa na ręce Senatora w Wydziale Prezydującego składać się mające na wypuszczenie w przedsiębiorstwo dostawy materyałów żelaznych do fabryk rządowych w r. b. 1846 potrzebnych, według warunków powołaną Uchwałą Senatu zatwierdzonych, tudzież wzorów w oddziale budownictwa będących, a to przez odstąpienie procentu od cen niżéj wyrażonych za rzeczone materyały oznaczonych, jakoto:

1)	Za kopę 1 szpernali	12 cal. wagi	$12\frac{5}{8}$	funt.	Złp.	8	gr.	—
2)	detto detto	10 detto	$9\frac{1}{4}$	„	Złp.	5	gr.	20.
3)	detto detto	8 detto	6	„	Złp.	3	gr.	21.
4)	detto detto	6 detto	$3\frac{3}{8}$	„	Złp.	2	gr.	—
5)	detto bretnali	5 detto	$1\frac{7}{8}$	„	Złp.	1	gr.	6.
6)	detto detto	4 detto	$1\frac{3}{8}$	„	Złp.	—	gr.	25.
7)	detto $1\frac{3}{4}$ detto dł.	$3\frac{1}{2}$ cali kopa	$\frac{7}{8}$	„	Złp.	—	gr.	23.

8) Za kopę 1 gontali dł.	3	cali kopa	$\frac{1}{2}$ funt.	Złp.	—	gr.	14.
9) detto	detto 3	detto	$\frac{3}{8}$ „	Złp.	—	gr.	10.
10) detto	detto $2\frac{1}{2}$	detto	$\frac{1}{4}$ „	Złp.	—	gr.	9.
11) detto	detto $2\frac{1}{4}$	detto	$\frac{3}{16}$ „	Złp.	—	gr.	8.
12) Drutu sufitowego średniego, którego funt wynosi około 170 stóp bieżących, funt po				Złp.	—	gr.	25.
13) Drutu do pieców grubego, funt 110 stóp miary po				Złp.	—	gr.	23.
14) 1000 gwoździ sufit. $1\frac{1}{2}$ cali dł. wagi			$3\frac{3}{4}$ „	Złp.	4	gr.	15.
15) detto	detto $1\frac{1}{4}$,	detto	$2\frac{5}{8}$ „	Złp.	3	gr.	—
16) Blachy lanéj składanéj z felcem funt po . .				Złp.	—	gr.	$5\frac{1}{2}$.
17) detto nieskładanéj, zrustów, pokładów i. t. p. funt po				Złp.	—	gr.	$4\frac{1}{2}$.
18) Centnar żelaza kutego polskiego po . . .				Złp.	31	gr.	—
19) detto detto szląskiego po . . .				Złp.	33	gr.	—

Na *vadium* każdy z pretendentów złoży w Kassie Głównéj kwotę złp. 500, które to złożenie taż Kassa na wierzchu deklaracyi zapieczętowanéj, według wzoru poniżéj zamieszczonego sporządzonéj, poświadczy: warunki mogą być w Biórach Wydziału przejrzane.

Wzór do deklaracyi.

Na skutek obwieszczenia przez Wydział Spraw Wewnętrznych i Policyi z dnia 17 Stycznia 1846 r. Nro 366 uczynionego, oświadczam niniejszą deklaracyą, jako obowięzuję się dostawiać materyały żelazne, według widzianych przezemnie wzorów, jakie w r. b. do fabryk rządowych potrzebne będą w obwieszczeniu licytacyi szczegółowo wytknięte pod warunkami przez Senat Rządzący do Nru 92 w r. b. zatwierdzonemi, przezemnie przejrzanemi i zrozumianemi, odstępując

od należytości na podstawie cen Dziennikiem Rządowym ogłoszonych, przypadać mogącéj procent (tu wyrazić stopę procentu, jaką deklarant odstąpi). Zaświadczenie Kassy Głównéj, jako *vadium* złożyłem, znajduje się na wiérzchu deklaracyi zamieszczone i proszę o nakaz zwrotu tegoż w razie nieutrzymania się (tu wyrazić na czyje ręce *vadium* wydane być ma), daléj wypisze deklarant datę, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania).

Ostrzega się, iż deklaracya winna być napisana wyraźnie, bez przekreśleń, warunków lub zastrzeżeń, a to pod jéj nieważnością, na wiérzchu zaś téjże aby napisaném było. „Deklaracya do licytacyi na dostawę materyałów żelaznych do fabryk rządowych w r. b. potrzebnych, stósownie do obwieszczenia przez Wydział Spraw Wewnętrznych i Policyi w dniu 17 Stycznia 1846 roku Nro 366 uczynionego,“ obok czego ma się mieścić poświadczenie Kassy Głównéj na złożone *vadium.*

Kraków dnia 17 Stycznia 1846 roku.

Senator Prezydujący
KOPFF.
Referendarz *L. Wolff.*

Ner 302.

DYREKCYA POLICYI.

Wzywa niewiadomego właściciela pieniędzy z pasem skurzanym w roku zeszłym zagubionemi być mających, aby się w jak najkrótszym terminie do Dyrekcyi Policyi zgłosił.

Kraków dnia 16 Stycznia 1846 roku.

Za Dyrektora Policyi
SMIDOWICZ.
Sekretarz *Ducillowicz.*

Ner 7420 z r. 1845.

T R Y B U N A Ł

Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i jego Okręgu.

Podając do powszechnéj wiadomości, w myśl § 518 K. K. C. I., iż w depozycie kryminalnym znajduje się kołdra, koszula kobieca i pończóch par cztéry od sprawcy kradzieży odebrane: wzywa zarazem niewiadomych poszkodowanych, ażeby w zakresie jednego roku po odbiór tychże zgłosili się.

Kraków dnia 2 Stycznia 1846 roku.

Sędzia Prezydujący
H. Komar.

(2 r.)

Sekretarz *Lasocki.*

Ner 6593.

T R Y B U N A Ł

Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i jego Okręgu.

W skutek prośby P. Elżbiety 1mo Pfeiffer, 2do Strzeleckiéj w imieniu syna swego Jana Pfeiffer z mocy udzielonéj sobie od tegoż plenipotencyi, działającéj, wniesionéj o przyznanie temuż Janowi Pfeiffer legatu w summie Złp. 11000 przez ś. p. Barbarę Pfeiffer testamentem własnoręcznym w Krakowie dnia 11 Września 1836 roku zdziałanym, uczynionego: Trybunał po wysłuchaniu wniosku Prokuratora na zasadzie art. 12 Ustawy hip. z r. 1844 wzywa wszystkich prawa do spadku po ś. p. Barbarze Pfeiffer z summy Złp. 9,000 na

kamienicy w Krakowie w Gm. III pod Liczbą 357 stojącéj, z summy Złp. 10000 na kamienicy w Krakowie w Gm. IV pod Liczbą 438 hipotecznie zabezpieczonych, tudzież z summy Złp. 6000, oraz z summy Złp. 1000, wedle osnowy testamentu ś. p. Barbarze Pfeiffer należeć mających, składającego się, aby z takowemi w terminie trzech miesięcy do Trybunału zgłosili się; w przeciwnym bowiem razie legat wyżéj wzmiankowany, zgłaszającemu się obecnie P. Janowi Pfeiffer przyznany zostanie.

Kraków dnia 9 Grudnia 1845 roku.

Sędzia Prezydujący
(1 r.) J. Pareński.
Sekretarz *Lasocki.*

Ner 5687.

T R Y B U N A Ł

Wolnego Niepodległego i ściśle Neutralnego Miasta Krakowa i jego Okręgu.

Wzywa wszystkich mogących mieć prawo do massy Karola Hr. Wodzickiego z kwoty Złp. 6642 gr. 24 w skryptach hipotecznie ubezpieczonych i z kwoty Złp. 50 gr. 28 w gotowiznie w depozycie sądowym złożonéj, składającéj się, aby z stósownemi dowodami w zakresie trzechmiesięcznym do Trybunału zgłosili się; w przeciwnym bowiem razie z massą tą jako bezdziedziczną, postąpioném zostanie.

Kraków dnia 10 Stycznia 1846 roku.

Sędzia Prezydujący
(3 r.) J. Pareński.
Sekretarz *Lasocki.*

Ner 118 D. K. T. **CENY ZBOŻA**

i innych produktów, na targowicy publicznéj w Krakowie w 3ch gatunkach praktykowane.

Dnia 19 i 20 Stycznia 1846 r.	1 Gatunek				2 Gatunek				3 Gatunek			
	od		do		od		do		od		do	
	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.	Zł.	g.
Korzec Pszenicy	37	10	38	—	35	—	36	—	34	—	34	15
„ Żyta	36	—	36	15	34	—	35	—	—	—	—	—
„ Jęczmienia	26	—	27	—	24	—	25	—	—	—	—	—
„ Owsa	15	—	16	15	13	15	14	—	—	—	—	—
„ Grochu	—	—	37	—	—	—	34	—	—	—	—	—
„ Jagieł	53	—	54	—	—	—	50	—	—	—	—	—
„ Rzepaku	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ Tatarki	—	—	22	—	—	—	20	—	—	—	—	—
„ Ziemniaków	—	—	8	—	—	—	7	—	—	—	—	—
„ Cebuli	60	—	66	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Centnar Siana	—	—	2	24	—	—	2	6	—	—	1	18
„ Słomy	—	—	4	15	—	—	3	6	—	—	2	24
Masła czystego garniec . .	6	15	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Jaj kurzych kopa	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Drożdży wanienka	10	—	12	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Spirytusu garniec z opłatą .	6	6	6	15	—	—	—	—	—	—	—	—
Okowity	4	24	5	6	—	—	—	—	—	—	—	—

Sporządzono w Biórze Kommissaryjatu Targowego.

Kraków, dnia 20 Stycznia 1846 roku.

Delegowany
Tuszyński Kommis. Cyr. II.

W. Dobrzański Kom: Targowy.
Adj. *Pszorn.*

1846

18/2 wejście Austryaków

19/2 wojsko po ulicach, aresztowania

20/2 " " "

20/2 – 21/2 o 4 rano przerwane strzały od Forteta
7 spiskowych było obecnych. Domu zdobyto Collin
generał kapnął Forteta gdy go wzywano
Od południowej strony krakowianki powstańców
spada
2 rano strzelano do przechodniów
O północy dano wielką zawieruchę. Rozkazano
siedzieć w domach

22/2 Niedziela. Zamknięto kościoły, po 3 popoł. nie
wolno wychodzić z domu. Dalsza iluminacya
gdy 3 osoby razem na żołnierzy strzelać.
o 5 popołudniu wyszli austryacy —
dopiero okrzyki „do broni!”
Obywatele wybrali Józefa Wodzickiego Naczelnikiem
Gwardyi Nar. — zerwano most

23/2 Z Komitetu tego wyszedł uwolniono aresztowanych, zbiegłych, głodnych

24/2 ? niewiadomość ogólna położenia

25/2 Rząd rewolucyjny wzywa Komitet Wodzickiego
Manifest rewolucyi.
Zajęto Podgórze

26/2 Zajęto Wieliczkę — Teatr bezpłatny dla
publiczności, owacye dla Tyssowskiego!
Zamach Wiśniewskiego

27/2 wiadomości o rzezi
Ruch procesyi na Podgórze —

28/2 Formuje się kawalerya, narodowe kokardy
(Sąd na Wiśniewskiego).

1/3 Nadzieja. Paradowanie w mundurach, tymczasem wobec fiasko wysłano Wodzickiego, Helcla Bocheńska i Kopffa do Collina. Collin przyrzekł przegrubiańskie rzeczy postawić na Tarnów i wreszcie, wydawania ustawów Rządu rewolucyjnego; zamknięcia domów etc.

Dyktator etc wymowa się. Strach przed Austro.

2/3 Niszczenie mundurów i chorągwi, kokard
werwano Moskali
Wypuszczono Austr. chowanie się do domów wyższy

9/3 Aresztowania, kajdany. Przygotowanie po wiadomościach o rzezi

Aresztowania dalsze niepewność

21/3 Wyrzucano towary z Lubrania dla po-
1/4 niemczenia z urzędników urzędników austr.
12/4 chorały, drożyzna, uważliwy Kwaternach
23/4 Dla braku nowych więźniów oszukano przez w Klasztorach i domach prywatnych

Wiersz ~~śpiewany~~ deklamowany na scenie Krak. 28/2 1846 Miłkowskiego przez p. Sztorm:

Sławna była to Kraina
Z bohaterów wielu,
Każdy kamień to wspomina
Na wzniosłym Wawelu.
Drogie dla nas ich świątynie
Szanowne siedliska
Sama łza nim odpłynie
Wzwody je uściska.

Zmieniają się Polski losy
Pryskają kajdany,
Bierzmy pałki, bierzmy kosy
Za kraj ukochany!
Walczmy jak nasi przodkowie
Nie bacząc na blizny,
Nieśmy pracę, życie, zdrowie
Za wolność Ojczyzny!

z „Kopia dokumentów Rządu Rewolu.
z czasów powstania w Krak. 1846
i relacyi o zaszłych wypadkach

nakładem Józefa Müllera-Kossakowskiego
i Stan. Leonarda Jagielskiego

Paryż 1846.

1/1846

My Ferdynand gdy miasto Kraków z ograniczonym okręgiem przez traktat pokoju zawarty w Wiedniu dnia 14 październi-nika roku 1809, od Naszego Państwa oderwane, i do ówczasowego Księstwa Warszawskiego przyłączone, jednak wskutek zdarzeń wojennych w roku 1812 przez cesarsko-rossyjskie wojska zdobyte zostało, połączył się nasz w Bogu spoczywający Pan Ojciec świętej pamięci Cesarz Franciszek I. z dworami sprzymierzonemi Prus i Rosyi, przez ugodę z dnia $\frac{3 \text{ maja}}{21 \text{ kwietnia}}$ 1815 roku w ten sposób: że Kraków z przyłączonym okręgiem na przyszłość, jako wolne i niepodległe, pod protekcyą tychże trzech mocarstw zostające miasto uważane być ma. Wyraźnym jednakże warunkiem i koniecznie potrzebną supozycyą tego ustanowienia, była nie tylko ścisła neutralność rzeczonego wolnego miasta, lecz osobliwie też na niewzruszony obowiązek, ażeby żadnym zbiegom, którzyby poddanymi tych trzech opiekuńczych mocarstw byli, ani przytułku, ani schronienia nie pozwalało, ale ich natychmiast właściwym urzędom wydawało.

Nader smutne doświadczenie lat szesnastu wykazało, że Kraków tego warunku swego niepodległego istnienia nie dopełnił i owszem od 1830 r. był nieprzerwanie ogniskiem buntowniczych zabiegów przeciw trzem dworom opiekuńczym, aż nakoniec w Lutym bieżącego roku stał się widownią gwałto=

wniejszych i niebezpieczniejszych wydarzeń, jakie kiedy. Skoro rząd i prawna Konstytucya Krakowa zniesione zostały, a los miasta w ręce kilku sprzysiężonych popadł, którzy sobie tytuł rządu rewolucyjnego Polski przywłaszczyli, i mieszkańców wszystkich części dawniejszych polskich krajów do powstania przeciw ich rządom i do broni wzywali, nastąpił z powiatu Krakowskiego napad zupełnie uzbrojonej roty na nasz kraj.

Nanowo potrzeba było Kraków zająć przez wojska mocarstw opiekuńczych, i oddać go pod rząd prowizoryczny naszym władzom wojskowym podległy.

Przez te wypadki w niemożności położeni przez nieprzyjaciół spokoju i porządku w Europie zburzone podstawy wolności i niepodległości Krakowa znowu pobudować, a przejęci obowiązkiem zabezpieczenia nietylko naszych wiernych poddanych w Galicyi lecz także prawej i w porządku zamiłowanej części mieszkańców Krakowa od napadów i zabiegów tegoż stronnictwa burzycieli, wzięliśmy w połączeniu z Jego Królewską Mością Królem Pruskim, i z Jego Cesarską Mością Cesarzem Rosyjskim przyszły los miasta Krakowa pod ścisłą rozwagę.

W tym celu nakazaliśmy narady z pełnomocnikami specyalnymi Dworów Berlińskiego i Petersburgskiego. Skutkiem tych narad jest ugoda zawarta w Wiedniu na dniu 6go Listopada bieżącego roku, mocą której trzy opiekuńcze Dwory

traktaty na dniu 3go Maja roku 1815 względem miasta Krakowa zawarte odzwolniją i zuwerą, przeczo też miasto ze swoim okręgiem, tak jak takowe przed pokojem Wiedeńskim z dnia 14go Października 1809 roku od Naszego w Bogu spoczywającego Pana Ojca i poprzednika posiadane było, znowu pod Nasze berło wraca.

Wskutek tych postanowień, zajmujemy niniejszem miasto Kraków z jego dotychczasowym okręgiem w Nasze posiadanie, połączamy je na wieczne czasy z Naszą Koroną i deklarujemy je jako nierozdzielną część Naszego Cesarskiego państwa, do którego je niniejszem wcielamy.

Mianujemy Jaśnie Wielmożnego Hrabiego Maurycego Deym, naszego Podkomorzego, rzeczywistego Radzcę Gubernialnego i Starostę miasta Pragi Naszym Nadwornym Komisarzem do zajęcia tego posiadania, i wzywamy wszystkich mieszkańców miasta Krakowa i jego dotychczasowego okręgu, dla ich własnego dobra, aby Naszemu postanowionemu Nadwornemu Komisarzowi, a względnie teraźniejszym przez Nas uznanym, albo nowo zaprowadzić się mającym władzom, niezłomne posłuszeństwo, a wszystkim przez nas wydanym i przez wydać się mającym rozporządzeniom najściślejszą uległość okazywali. Nawzajem przyrzekamy im utrzymanie i obronę naszej Świętej Religii bezstronne prawo i sprawiedliwość, słuszne rozdzielenie ciężarów krajowych i silne zachowa-

2)

1846

nie publicznego bezpieczeństwa. Dla tych,
którzy przez niezwłoczne poddanie się
pod teraźniejsze dla ich własnego dobra
służące rozporządzenie, tudzież przez
wierność i przychylność do Naszego do=
mu, Naszej łaski godnymi się staną, bę=
dziemy. zawsze łaskawym Rządcą i łaska=
wym Cesarzem, oraz będziemy się starać
podług naszych najlepszych sił, ażeby ich
uczynić uczestnikami tych dobrodziejstw,
których połączenie z tak wielkim i moż=
nym mocarstwem mieszkańcom mia=
sta Krakowa udzielić jest w stanie.

Dan w Naszej Cesarskiej Rezydencji
w Wiedniu dnia jedynastego Listopada,
roku tysiącznego ośmsetnego czterdziestego
szóstego, Naszego panowania dwunastego.

Ferdynand.

1846

I 49

№ 1671.

Urządzenie
dotyczące Tymczasowej Cywilnej Administracyi Wolnego Miasta Krakowa.

§. 1. Tymczasowa Cywilna Administracya Miasta Wolnego Krakowa, zostaje pod Naczelnictwem Generała, Wojskami Sprzymierzonemi w tym Kraju Konsystującemi dowodzącego. Do wykonywania zaś wydanych przez Niego rozporządzeń i do załatwiania interesów bieżących, ustanowioną zostaje Rada Administracyjna.

§. 2. Rada Administracyjna składać się będzie: z jednego Dyrektora jako Naczelnika, z dwóch Assesorów i Sekretarza Protokół Rady prowadzącego, którzy od dowodzącego Generała jako Naczelnika Tymczasowej Wojskowo-Cywilnej Administracyi zanominowani zostaną.

§. 3. Radzie Administracyjnej dodaną będzie odpowiednia liczba Referentów wyższego stopnia, jak równie dla utrzymania regularnego biegu służby, pewna liczba niższych urzędników.

§. 4. Rada Administracyjna podzieloną zostaje na Dwa Wydziały, z których jeden czynności Spraw Wewnętrznych i Policyi, Drugi zaś Dochodów i Skarbu dotyczące załatwiać będzie.

§. 5. W Każdym z tych Dwóch Wydziałów przewodniczyć będzie jeden z Assesorów według oznaczenia Naczelnika Administracyi Tymczasowej Wojskowo-Cywilnej.

§. 6. Rada Administracyjna załatwiać będzie, o ile się z niniejszem urządzeniem zgadza te same czynności, jakie dla Senatu Krakowskiego prze-

znaczone były.

Zmiany rzeczy, które teraz koniecznie Rada Administracyjna w postępowaniu zachować ma, określa niniejsze urządzenie.

§. 7. Rada Administracyjna za pośrednictwem swego Dyrektora, składać będzie co do ważniejszych czynności raporta Naczelnikowi Tymczasowej Administracyi Wojskowo-Cywilnej, a w ogólności uwiadamiać go będzie jak najdokładniej o biegu całej Administracyi.

§. 8. Rada Administracyjna nie będzie mocna przystąpić do obsadzenia żadnej posady, dawniej od nominacyi Senatu zależącej, bez otrzymanego poprzednio w tej mierze ze strony Naczelnika Administracyi tymczasowej Wojskowo-Cywilnej zezwolenia.

Tożsamo rozumieć się ma przy udzielaniu dymissyi i zawieszaniu w służbie Urzędników.

§. 9. Dyrektor Rady Administracyjnej, jak niemniej sama Rada Administracyjna, prawo ułaskawienia Prezesowi Senatu i Senatowi dawniej służące, wówczas tylko i o tyle wykonywać będzie mocna, o ile Naczelnik Administracyi tymczasowej Wojskowo-Cywilnej to za przyzwoite uzna.

§. 10. Policya wyższa i cudzoziemców w Wolnem Mieście Krakowie, zostaje pod bezpośrednim i wyłącznem kierunkiem Naczelnika Administracyi tymczasowej Wojskowo-Cywilnej.

§. 11. Obydwa Wydziały Rady Administracyjnej, załatwiać będą tożsame czyn-

wości, jakie dawniej do Wydziałów Senatu należały.

Przewodniczący w tychże Wydziałach mocni będą przedmioty do Ich zakresu należące, z wyłączeniem tylko w §. następującym wzmiankowanych, rozstrzygać, zawsze atoli po zasięgnięciu zdania od przydzielonych im dwóch Referentów.

§. 12. Sprawy jednak te, które dawniej Wydziały na drodze rekursu w ostatniej Instancyi rozstrzygały, odtąd rozstrzygnieniu Rady Administracyjnej ulegać będą.

§. 13. Dla załatwienia czynności dotyczących zaopatrywania w potrzeby Wojsk w Wolnem mieście Krakowie Konstytujących, zamianowany zostanie Intendent, który w postępowaniu swojem winien się będzie stosować do wydawanych przez Radę Administracyjną rozporządzeń.

§. 14. Biuro dotyczące spraw Instytutowych i opieki małoletnich, pozostawać będzie jak dotąd pod kierunkiem oddzielnego Referenta.

§. 15. Władze Uniwersytetu, Dyrekcya Policyi, ogólna Dyrekcya Szpitali, jak niemniej wszelkie inne Urzędy i Władze Wolnego Miasta Krakowa, zostawać będą względem Rady Administracyjnej w tych samych obowiązkowych stosunkach, w jakich dawniej względem Senatu zostawały.

§. 16. W zamiarze osiągnięcia oszczędności, wszelkie urzędy i posady, któreby się w obecnem położeniu Wolnego Miasta Krakowa okazały zby-

łecznemi, za zezwoleniem Naczelnika Administracyi Tymczasowej Wojskowo-Cywilnej, zniesione być mają.

§. 17. Członkowie byłego Senatu przed wszystkiemi innymi do kierunku w różnych gałęziach służby publicznej w teraźniejszej Władzy Administracyjnej mogą być powołani.

§. 18. Niniejsze rozporządzenie obowiązywać zacznie od dnia w którym Rada Administracyjna w pełnienie wskazanych jej obowiązków urzędowych wejdzie.

§. 19. Wszystkie istniejące rozporządzenia, któreby się niniejszemu sprzeciwiały tracą moc obowiązującą.

Za zgodność tłumaczenia świadczę.
(M. P.) - Kaniewski Sekr. R. Ad.

53

Nr 1671 D. R. A.

Rada Administracyjna Cywilna
Wolnego Miasta Krakowa i jego Okręgu.

Stósownie do Reskryptu Jego Excellen-
cyi JWgo Generała Porucznika Wojsk
Jego Cesarsko-Królewsko-Apostolskiej
Mości Hr. de Castiglioni, Naczelnika
Administracyi Wojskowej i Cywilnej W. M.
Krakowa i jego Okręgu z dnia 22 Kwiet-
nia br. Nr 629 Trzy Najjaśniejsze Kraj
tutejszy Protegujące Dwory raczyły posta-
nowić, aby miejsce dotychczasowej pro-
wizorycznej Administracyi Cywilnej
zajęła Rada Administracyjna pod jego
Naczelnictwem zostawać mająca, do
której składu powołani jednocześnie
były Senator dożywotni Jacek Księżar-
ski na Dyrektora, byli Senatorowie cza-
sowi Konstanty Hoszowski i Jacek
Majewski na dwóch Assesorów, Andrzej
Wincenty Kaniewski dotychczasowy
Podprokurator Trybunału na Sekretarza,
właściwe swe urzędowania w dniu dzi-
siejszym objęli.

Ustanowiona przeto w tym składzie
Rada Administracyjna, o rozpoczęciu
z dniem dzisiejszym swoich czynności,
wszystkie dotychczasowe Władze Kra-
jowe, dla zastósowania się w czém o
ile kogo dotyczy, zawiadomiwszy, zara-
zem rozporządzenie niniejsze wraz
z przekładem polskim nadesłanego
obok powołanego na początku Reskry-
ptu urządzenia, wskazującego sposób
postępowania i zakres działań Ra-
dy Administracyjnej w Dzienniku
Praw dla wiadomości powszechnej

ogłasza.

Kraków dnia 22 Kwietnia 1846.

Dyrektor Rady Administracyjnej
J. Księżarski

(M. P.) Sekretarz Kaniewski

Nowakowski Sekr. Expd.

Dnia 11 listopada 1846 r. Kraków został do monarchii Austryackiej wcielony, a na protestacye Palmerstona z 23 Listopada, Guizota z 2 Grudnia 1846 odpowiedział austryacki Kanclerz notą 24 stycznia 1847 roku, w której protestujących traktuje z największą ironią i lekceważeniem.

„Trzy Dwory, sprzymierzone, powiada Książe Meternich, solidarnie podzielają akt wcielenia zarówno z wrażenie jakie protestacya Francyi i Anglii sprawiła. Wskutek tego wrażenia, trzy dwory niezezwolą nigdy, aby prawa ich do obalenia Rzeczypospolitej Krakowskiej mogły być zakwestyonowane. Jego Ck. Mość wcielając Rzeczpospolitę do swego państwa, nietylko korzystał z przysługującego mu prawa, lecz wypełnił obowiązki monarsze, zabezpieczając swoje interesa.”

OBWIESZCZENIE.

Wysokie Ministeryum Spraw Wewnętrznych po porozumieniu się z W. Ministerium budowli publicznych, dekretem z d. 29 Lipca r. b. Nro 4224 M. J. potwierdziło dołączone przepisy tymczasowe przy przebudowaniu lub restauracyi domów po pogorzeli w mieście Krakowie i jego przedmieściach zachować się mające.

Te tymczasowe przepisy budownicze, podają się do powszechnéj wiadomości z tém oznajmieniem, że odtąd nie będzie wydawane pozwolenie na żadną budowlę, która ściśle według tychże przepisów projektowaną i wykonaną nie będzie. Równie udzielone już zezwolenia, na prowadzenie budowy przy któréj niniejsze zasady zachowane być jeszcze nie mogły, ogłaszają się za nieważne, i strony interesowane, obowiązane są nowe przedstawić prośby do tychże zasad zastósowane.

Prośby o dozwolenie budowy winny być podawane do Rady Miejskiéj, która pod tym względem potrzebne instrukcye już otrzymała.

Z c. k. Kommisyi Gubernialnéj.

Kraków d. 1 Sierpnia 1850.

Przepisy tymczasowe policyjno budownicze obowiązujące przy przebudowaniu lub restauracyi domów po pogorzeli w Mieście Krakowie i Jego Przedmieściach.

1) Do każdéj nowéj budowy lub głównéj restauracyi jakiego budynku potrzebnem jest wyraźne na to pozwolenie.

2) Do prośby o dozwolenie budowy dołączone być winny wszelkie potrzebne plany budownicze, na dwie ręce sporządzone, z którychby wewnętrzny rozkład budynków i główne techniczne konstrukcye dokładnie poznane być mogły.

Dla budynków dwu albo więcéj piętrowych ustanawiają się następujące przepisy:

Piwnice.

3) Piwnice w każdym domu mieszkalnym muszą być zabezpieczone sklepieniem w kluczu 12 cali grubém.

Schody piwniczne.

4) Schody piwniczne mają się składać albo z kamiennych stopni, albo przynajmniéj mają być murowane i dębowemi dylami pokryte.

Drzwi piwniczne.

5) Piwnice powinny się zamykać od zewnątrz drzwiami z blachy żelaznéj, lub drzwiami drzewianemi żelazną blachą pokrytemi.

Dół.

6) Wjazdy, wchody, sienie i miejsca, w których z ogniem się ma do czynienia, jak niemniéj miejsca, które służą za składy palnych materyałów lub towarów muszą być zasklepione.

Schody.

7) Schody mają być począwszy od dołu aż po sam strych zbudowane z materyału ogniotrwałego, dozwolone również będą schody zasklepione, mające stopnie murowane forsztami drewnianemi pokryte, w takim jednak przypadku odpoczynki czyli podesty mają być wyłożone kamieniem lub cegłą. W szczególnych jedynie przypadkach i jako wyjątek dozwoloną będzie budowa schodów drewnianych, a to wtedy, gdy te nie będą stanowiły głównego połączenia z sobą pięter.

Ganki.

8) Ganki, które stanowią jedyną kommunikacyą między różnemi dzielnicami mieszkań, i z głównemi schodami, muszą z ogniotrwałego być

zbudowane materyału. Pod tym względem stanowią wyjątek te ganki, które służą do podrzędnych celów, do wygody większéj i od których połączenie dzielnic mieszkań niekoniecznie jest zawisłe.

Sienie.

9) Sienie, które w różnych piętrach, łączą różne dzielnice mieszkań, w każdym przypadku winny być zasklepione.

Kuchnie.

10) Kuchnie na piętrach z otwartemi ogniskami muszą być nad temi ostatniemi zasklepione albo ogniotrwałemi kapami zaopatrzone.

Podłogi.

11) Wszystkie ganki, które jedyną kommunikacyą między mieszkaniami stanowią, jak niemniéj wjazdy, sienie i kuchnie z otwartemi ogniskami muszą być kamieniem lub innym ogniotrwałym materyałem wyłożone.

12) Czeluście na zewnątrz wychodzące, zamykane być winny drzwiami z blachy żelaznéj, w szczególnych jedynie przypadkach, dozwolone będą drewniane drzwi na wewnątrz blachą żelazną pokryte; wnętrze czeluści ma być kamieniem wyłożone. Przy piecach które się od wewnątrz opalają, przed drzwiczkami opałowemi, ma być umieszczona w podłodze płyta z ogniotrwałego materyału.

Kominy.

13) Przy otwartych lub do szczególnych celów służących ogniskach, kominy mają mieć szerokości 18 cali, tak, aby przez nie mógł się kominiarz przesunąć. Przy zamkniętych ogniskach w piecach pokojowych, w angielskich kuchniach dozwoloném będzie zakładać kominy ciasne, okrągłe ile możności, prosto do góry wyprowadzone; przystęp do takowych kominów, dla czyszczenia urządzony, ma być zamykany szczelnie żelaznemi drzwiczkami.

14) Kominy muszą być wyprowadzone aż po nad dach, w ogólności do wysokości 3 stóp nad szczyt dachu. Kominy te od wszelkich drewnianych części składowych budynku ściśle oddzielone być winny.

Strych.

15) Strych z całém swojem wiązaniem dachowém, mianowicie zaś od poziomego przykrycia najwyższego piętra oddzielonym, w całéj swéj rozciągłości ma być wyłożonym posadzką ceglaną lub polepą na warstwie rumowiska 3 cale grubą.

Drzwi strychowe.

16) Drzwi żelazne mają stanowić zamknięcie strychu w sposób zabezpieczający od ognia.

Pokrycie dachowe.

17) Pokrycie dachowe ma być zrobione z dachówek albo blach metalowych, drewniane dymnikowe budki, mają być na zewnątrz pokryte w sposób ochraniający je od zapalenia.

Mieszkania podstrychowe.

18) Urządzenie mieszkań podstrychowych w żadnym przypadku dozwoloném być niemoże, jak niemniéj składanie tamże łatwo zapalnych materyałów jakiemi są np. słoma, siano, materyał opałowy i t. p.

Mury ognio-chronne.

19) Każdy dom ma być od sąsiedniego budynku oddzielony murem ognio-chronnym najmniej na 18" cali grubym bez wszelkich otworów i który to mur ma być wyprowadzonym od piwnicy przynajmniéj aż do zetknięcia się z ogniotrwałém pokryciem dachowém.

Rynny dachowe.

20) Nie wolno jest zakładać rynien ani obdasznic drewnianych, takowe bowiem koniecznie z metalu zrobionemi być muszą.

Gzymsy.

21) Jedynie w szczególnych przypadkach przy restauracyi budynków można będzie zezwalać na urządzenie gzymsów dre-wnianych osufitowanych. Przy nowych budynkach zaś gzymsy główne muszą być z materyału ognio-trwałego.

Przedziały poziome.

22) Podłoga w każdém piętrze ma być oddzieloną od niżéj położonéj powały warstwą 3 calową z suchego rumowiska.

Futryny v. oprawy okienne.

23) Nie wolno jest w otworach okiennych umieszczać tak zwanych futryn zwykle z 3 calowych forsztów robionych; ale miejsce ich zastąpić mają Krosna okienne czyli tak zwane Blindramy.

Wyjątek.

24) Od powyższych przepisów policyjnych będzie można w części odstępować, ale jedynie po zasiągnieniu opinii znawców i Urzędników budowniczych, a to mianowicie przy budynkach o dole lub jedném piętrze; przy budynkach z innemi nie połączonych w mieszkaniach letnich, altanach, budynkach przeznaczonych do jakowego przemysłu, w każdym jednak przypadku na interes sąsiednich budynków wzgląd mieć należy.

Kraków dnia 24 Lipca 1850 r.

Drukiem Fr. Ksaw. Pobudkiewicza.

Odpis

To Berło srebrne iest pamiątka od niezapamiętałych czasów w czasie bytności całego Królestwa Polskiego, od kogo dane nie wiadomo.

Gdy za rządu Cesarsko Austryackiego po ostatnim rozbiorze kraju, wszystkie zabytki Miasta Krakowa były przez Licytacyą sprzedawane, dla pamiątki nabyłem to Berełko.

Już za czasów moich Prezydenci Miasta Krakowa z Radzcych Krakowskich wybierani co sześć tygodni rządzili Miastem i mieli przywilej Jus Gladii, i tak na znak Powagi, którą mieli Prezydent, Prezydentowi oddawał to Berło, które zawsze na Stole przy Nim leżało. Gdy osądzono winowajce na karę śmierci, Prezydent trzymał w ręku to Berło; Równie to berło używane było, gdy Dziedzic kamienicy sprzedał drugiemu swoją kamienicę – zawsze bywała publiczna tak nazwana Intromissya. Natenczas Prezydent Miasta Krakowa, lub przez Niego Delegowany Rajca w Assystencyi Pisarza i Woźnego przychodził z tym Berłem przed kamienice, Pisarz odczytał głośno sprzedaż kamienicy – a Woźny ogłosił nowego Dziedzica. Bywałem niepaz przytomny tej ceremonij. Kraków d. 8 Maja 1798 Jakob Mączyński.

Dnia 31 Października 1866 r. berło to oddane zostało przez Radcę Kirchmajera, Prezydentowi miasta Drowi Józefowi Dietlowi, zagajającemu pierwsze pod swoją prezydencyą posiedzenie.

Odpis

To Berło srebrne iest pamiątka od niezapamiętałych czasów w czasie bytności całego Królestwa Polskiego, od kogo dane nie wiadomo.

Gdy za rządu Cesarsko Austryackiego po ostatnim rozbiorze kraju, wszystkie zabytki Miasta Krakowa były przez Licytacyą sprzedawane, dla pamiątki nabyłem to Beretko.

Już za czasów moich Prezydenci Miasta Krakowa z Radnych Krakowskich wybierani co sześć tygodni rządzili Miastem i mieli przywilej Jus Gladii, i tak na znak Powagi, którą mieli Prezydent, Prezydentowi oddawał to Berło, które zawsze na Stole przy Nim leżało. Gdy osądzono winowajce na karę śmierci, Prezydent trzymał w ręku to Berło; Równie to berło używane było, gdy Dziedzic kamienicy sprzedał drugiemu swoją kamienicę – zawsze bywała publiczna tak nazwana Intromissya. Natenczas Prezydent Miasta Krakowa, lub przez Niego Delegowany Rajca w Assystencyi Pisarza i Woźnego – przychodził z tym Berłem przed kamienice, Pisarz odczytał głośno sprzedaż kamienicy – a Woźny ogłosił nowego Dziedzica. Bywałem niepraz przytomny tej ceremonij. Kraków d. 8 Maja 1798 Jakob Mączyński.

Dnia 31 Października 1866 r. berło to oddane zostało przez Radcę Kirchmajera, Prezydentowi miasta Drowi Józefowi Dietlowi, zagajającemu pierwsze pod swoją prezydencyą posiedzenie.

Drobne wiadomości
o źródłach do historyi
Krakowa

Dr. KLEMENS BĄKOWSKI
ADWOKAT W KRZESZOWICACH.

Pro memoria:

Rękopisy
dotyczące Krakowa w Bibliotece
Jagiellońskiej:

1) 87. DD. IV. 56. DD IV 67. Philippi Limoli Collectanea 12 tomów

2/ 3418. Papiery do kamienicy Hubowskich ul. Kanonicza z r. 1691–1804
stron 214

3/ 2686 Jacka Przybylskiego Wspominki
Krak z r. 1787 stron 4.

4/ 2807 Dodatki Grabowskiego do Krakowa
stron 19

5/ 884 i 885. (od 1509 do 1830 papiery Grab.)

6/ 3047 R IV 9 Ephemeris 1644–1654
3048 R IV 10. 1630–1643
stron 586 i 718.

7/ 3049 Ciekawości anni 1771 stron 680
" " 1772 — 590

8/ 3367 (Louis'a) dzień 25/7 1848 stron 51.

9/ 131. 46. IV. 625.
Pisma z r. 1782.

10/ 118. DD. IV. 42. 2 tomy
Miscellanea do hist. Krak. i Karów do 1644

11/ 76. DD. IV 73. Konfeder. Krak. r 1769
stron 172

12/ 911. oszacowanie Kamienic w r. 1747.

13/ 927 Testament Szkota w Krak.

14/ 1029. Cech Krawiecki 1630–1820

15/ 1034 wiersz: Bal w Sukien.

16/ 1040. Papiery do Sejmów Krak. 1817–1822

17/ 1091 Ustanowienie rządów Gal. 1809 r.

18/ 1188. Papiery od Sukiennic od XVI do XVIII w.
stron 25.

19/ 1777 akt konfederacji 1812 r.

20/ 1797. B. 6. 6. 30. c. Pożar. 1680.

21/ 1813. B. 6. 6. 7. c. Restauracya Wawelu 1703 r. stron 6.

22/ 1883. B. 6. 6. 154 Wawelu opisy

brak. (cMurraya ?/ str. 137.

D. Dubowski

66

Wyciąg z indeksu Archiwum miej. Kraków.

Rok.	Treść:	Liczba.
1766/7 1768/9	Księga korespond. Magistratu z różnemi osobami	2958
1768	Akta Lonerskie	915.
	Regestr prechowego y nuncretowego	1815.
	Sexternis inqui- sitionum	1845.
	Conclusiones	2170
1769	Zapiski osób przez bramy	1144
?	" "	3089
1770	Akta urzędu Radzieckiego	1474.
1770/72	Acta contubernii Laniorum	2563.
1770/73	Conclusiones	668
1770/81, 1784; 1787/89	Acta officii consularis, protocol inquisitionum	2651.

1771	acta Off. Consularia	1705.
1771/2	Listy i expedycye z Królowa	1919
1771/84	Acta Off Cons.	1628.
1771/93	Collegniarium	2006
1772/3	Listy memorjaty i expedycye	1931.
1772/76	Acta Laudorum	2570.
1774	Listy i Expedycye	1932
	Conclusiones.	2007/8
1775	acta Off Cons.	1654
1776	Listy i Expedycye	1933.
1777	Conclusiones	1960.
1777/79	Responsa na listy	1934.
1778	acta Off. Cons.	1593.
1778	Ordynacya M. Krak.	1742.
1779	oblaty	1979.
1779/81	Listy od rożnych Panów	1935.

1781. Książka listów różnych 1937.
1782 Listy do Magistrat. 1938.
1784–86 } Acta Off.
1788–91 } Consularis 2643.
1786–1791 Sądy potoczne Prezydenta 2652.
1789–91. Protocollum actorum off. cons. 2614.
1790 Protokoł czynności Komisyi cyw. woj. 830.
1790 Specyfikacya domów i ich własności 3065.
1790 Protokół sesyi Magistratu 2015.
1790/1 Protokoł Koresp. 1927.
1791 " memoryałów 1985.
" " elekcyi 1973.
1791/7 " actorum Off. Consularis 2615
1791 " brulion listów i koresp. 1928.

1792 Protokoł sesyi Mag. 1895.
" " " 1896
" " kształów i kor. 1900
" " " " 1929
1792/3 " Rekwizycyi
Konfederackich 728
1794 Protokół sesyi Mag. 2009
1794 " memoryałów 1870
" " przypuszczenia
prawo miejskie 2159
fragment brulion
1794 Korespondencye Mag. 1901.
" Cedułki br. bram {2202
(z Insurekcyi) {2203
1795 Protokół sesyi Mag. 1898.
" " memoryał 1905
" " kształów 1930
" " sesyi Mag. 2010.
1796 " " " {1881.
{1897
1795 – 1796
7/9 do 20/1 {1898

1796 Prot. memoryał. 1904

" Protocollen der hohen Verordnungen 2313.

1797 Protokoł Rezolucyj i nakazów 1997

" Prot. sessyj. Mag. 2013.

" " " " 2014

" " " " 2017

1798/9 " " " 2402.

Dominenstand des krak. Kreises 3019.

XIX wiek

1808 Dziennik expedycyi 2912

" " 2894

1809/11 " " 2903

1810/16 " " 2899

181? Kontrola Gwardyi Narodowej 1998

Kazimierz

1771/72 Rejestr Łonerski 829

1772/3 " " 622

1772/4 " " 1367

~~...~~ skarbowe rozmaite

1787 akta Komisyi
boni Ordinis 2401

1790 Tabela ludności 3004

1794 Inwentarz dóbr
Kazimierza 2414

Kleparz

1762–67 }
1774 }
1786, 88/89 }
1791/2 } Protocollon off. Cons. Clepardiensis 2740.

69

1790. Opis gener. Kleparza 3010.
1791 Prot. actorum
Off. consularis Clep. 2784

zeszyty skarbowe

Z

Indeksu Aktów Krak.
z hypoteki wydzielonych
1896 roku

Tryumf Sobieskiego w Krakowie
L. 45. pag. 681.
~~Preussische~~ Verord 1794
Lib. 1415.

Anno 1791.

1) Protokoł Elekcyj

In folio 1,(260)

2). 1791.

Protokoł Listów Korespondencyjnych

In folio " " (207) 1928

3) 1791 – 1797

Protocol. actorum officii consularis.

folio. 2615. Bruliony.

4) 1794

Protokoł sesyj Magistratu

In folio (167)

5) 1794 Pr. memoryałów magistr.

In folio

(1870)

6) 1794 Korespondencye Magistratu

folio (219) (1901)

7) 1794 Cedułki Ingrossacia braun kr.

Pół folio 2202 2203

1791

Protok. memoryałów 1985
" elekcyi 1973
" Losów Kor. 1928
" sessyi 1792. 1895
" " " 1896.
" Losów Kor. " 1900
" Koresp. 1929
" Konfed. rekwizycyi 728 (1792-1793)
" sessyi magistr. ~~2009~~.
1794 " memoryałów ~~1870~~ nie
" Korespondency 1901. nie
" Codzienne przyjęcia {2202 2203}
1795 Sessye Magistr. 1898.
" Listy i noty 1930
" Sesye M. 2010
1796 Sesye M. 1887.
" " 1897
" Memor. 1904
1797 Protokoły sessyi {2013 2014 2017}

rok
1809/16 Protokoł ekspedycyi, 2900,
III 3/6
1809/11 Dziennik eksped. policyi: 2903,
III 3/6

1794. Protokół przyjmujących prawo miejskie krakowskie od r. 1794. r.

Pierwszy (20 marca) Jan Kanty Sorbacki
Ostatni 18/3 1800 Sebastyan Mazurowski

od 22 marca do 20 września 1794 nikt prawa miejskiego nie przyjął.

1/X 1794 Szlachetny Piotr Hernkeller professyi kupieckiej, rodem z Wenecyi, przyjął prawo m. dał Złp. 144.

30/12 1796 Szlach. Maciej Knote ~~rodem~~ mieszczanin Budy, dał 240 Złp.

19/8 1797 Szlach. Franc. Walter kondycyi kupiec. rodem z Morawy, zapł 100 Złp.

5/X 1799 Sabbatho Nobilis Joannes Fischer Negotiorum gestor Mercantiae in Raumdenberg oriundus iuramentum praestitit et ad iura admissus. Persolvit ad Cassam 90 Złp.

1897. Prot. Lez. 19/7 1796 — 15 ft zapłacono
polecono kupić ramy na portret Ces.
przeznaczono Szlach. Balcerowi Jeni za
dorowanie drugiego portretu Cesarza do Mag.
Komisarzyst nadw Karab dłonowi
Lubrzemińce na homagium
29/7 ~~polecono~~ nakazano Magistrowi przywołanie
posłać t. O. Karacińca na homagium przy
jeden naprzez 9/8
1/8 polecono Miastu wyprawić bal!
3/8 " sprowadzenia dostawy pow.
" " wydzieron świec do illuminacji na homagium po 25 złp za kamień
Bayer i Kubecki delegowani do asystencji
herolda (w 6/8)
6/8 uchwalono Bal w Lubrzemiacach
i przyjęcie w ratuszu kosztem miasta!
11/8 polecono utożyć wiersze łacińskie
na ołtarzu dla dygnitarzy miasta.

1790/91. Protokół raportowy
Komisyi skarbowej . 877.
(komisyi porządkowej)
1790/1/2 Protokół Korespondencyi z Naj. Stanami Rptej 2393.
1790/92 Prot. Komisyi Por. woj. Krak. } nic nie ma.
1791/ Akta Kom. Cyw. woj. 2905. 818.
" " " " .. 2824.
1791 Kontynuacya Prot. codziennych czynności Roku 1791. – 2410.
" Wzór na księgę Ziemiańskie y sejmikowe 2209.
1792 Protokół czyn. Konfederacyi woj. Krak. (Targowicki) 2396.
1794 Liber Epistolarum 1976. (z ostatnich lat XVIII. w.)
1794/6 Protocoll über anseräriges verpflegung v 1/9 1794 – 1/8 1796. 2897.

Własność miejsca miejskie
Arsenał
Dom prymasowski
Malarnia
Sąd koło Sgo Piotra obok ~~za~~ Konsystorz gminie

Lit. 179 Gm. II (dla Dyrekcji Skarbu)
w r. 1806 po śmierci X. Olechowskiego
sufragana Krak. na rzecz ogólnego
funduszu zabrana zaś Kameralny
została, za X. Warszawskiego ani jako
Rządowa ani Instytutowa w prot. zdaw.
oczym 1816 r. nie zamurowana – uważa
ne jej za miejską (w r. 1850 Policja Sz.)
Sąsiednie obok Sądu i sąd.
Komenda – oddana miastu w r. 1816 po X.
Warszawskiem

G. br. Deklamacya w teatrze 10/9 1826 w wolij ogłoszenia Recepty

485. Demetrykiewicz Kamieniarz S. Jacka

br. Łuszczkiewicz: O treści rzeźb

Antoni Madeyski G.-br.

Warthka z dziejów Univ. Jag

498/96

Mierzwiński 6 lat

G. br. Marsz tryumfalny dla Aleks. I 20/4 1814 (Nowakowski Kazim.)

784. Olechowski Wspom. Pomiarów 1897

602/90 Popławski Obrazy z przeszłości gal: Krak.

854 Przeglądu o sądach wyższych

667 Regatski Kościół na Piasku

G. br. Szwiatek z r. 1848

957 Tomkowicz Z dziejów obyczajów mieszczaństwa Krak. (z Bibl

911 ~~Wetzstein~~ Warsz. 1898)

Wettstein Quellenschriften

G. br. Okolicznościowe przejazdy Aleks. I 1814

Dto 30/8 11/9 1814 Gońca Krak. 1829

Spis rzeczy „Starożytnych wiadomości o Krakowie” Ambrożego Grabowskiego

76

Regestr.

Część opisowa

Wydawca do Autora. Przestroga wstępna. Wspomnienia Krakowa z różnych pisarzów. Dawność budowy domów. Dawne dzielnice miasta. Rynek krakowski. Ulice zagubione i dawniejsze nazwy ulic. Dawny podział miasta na kwartały.

Kościoły i Gmachy niektóre.

Katedra na Wawelu. Kaplica Ś. Jędrzeja. Poświęcenie ołtarza srebrnego. Kaplica nowa w pałacu – Wazów. Monument Władysława Łokietka. Zygmunt dzwon kat. krak. Kościół Panny Maryi. Kontrakt z murarzem o odbudowanie upadłego sklepienia, r. 1442. Do dziejów budowy wielkiego ołtarza. Niektóre szczegóły o kościele P. Maryi. Wiadomości tyczące się tegoż kościoła, z wizyty Bisk. Łubieńskiego r. 1711. Dawne bogactwa kościoła i apparaty. Archiprezbiterowie Kość. P. Maryi. Spory Magistratu krak. z Archiprezbit. Zamek Królewski w Krakowie i różne o nim wiadomości. Wielkorządy zamku krak. i spis Wielkorządców. – Ogród Królewski. Sukiennice. Pałac Biskupów krak. – Prymasowski. Krzysztofory. Spiski Pałac. Dom pod barany.

Oddział dziejowy

Relacya oblężenia m. Krakowa przez Arcyx. Maxymiliana r. 1587. – Niektóre wypadki pożarów. Klęski powietrza. Władysława IV. wjazd do Krakowa r. 1632. Wtargnienie Szwedów r. 1655–57 i różne do tego szczegóły. Komisya na

/.

ewakuacyą Krakowa. Wjazd Augusta II do Krakowa. Kraków w ucisku w czasie wojny z Karolem XII. Do dziejów OO. Jezuitów w Krakowie. Listy Królów polskich do m. Krakowa. — Sobieskiego Hetmana potym Króla — różne, odnoszące się do interesów m. Krakowa. Wojska Cesarsko-austryackie zajmują Kraków r. 1772 Otwarcie lekcyj anatomicznych w Akademii Krak. Campendium albo Krótkie zebranie Chronologii m. Krakowa przez A. Lipiewicza.

Zwyczaje i urządzenia w Krakowie.

Ustawy przeciwko zbytkom r. 1378. Stefana Batorego ordynacya dobrego porządku. Kurek. — Towarzystwo Kurkowe. Królowie Kurkowi. Processya Bożego-ciała. Posłowie na Sejmy od m. Krakowa. Elekcya Rajców i zwyczaje przy tejże. Panowie polscy biorą za żony córki mieszczan Krakow. i przyjmują prawo miejskie. Radarki zna- komitym Panom.

Szczegóły dodatkowe

Lekarze nadworni Królów polskich. Nazwiska Włochów i Szkotów osiadłych w Krakowie. Ubiory mieszczan Krak. i nazwiska materyi ubiorczych, tudzież szacunek klejnotów. Wypis z kodycyllu do testamentu Mikołaja Koryeinskiego. Cena żywności i innych rzeczy w wieku XVI i XVII. oraz zapłata robocizny, zasług, etc. — Mistrz wykonawca sprawiedl. i zwyczaje przy wymierzaniu kar. Śmierć Morawickiego. Zamek Tenczyn, między dwoch posiadaczy podzielony r. 1553.

Słowniczek wiadomości do Krakowa się odnoszących i innych.

Arianie. Grób ariański. Astrolog. Bielany. Bona Sforcia. Bonarowie Brog. Burmistrz. Cancerzy Hieronim. Cellarowie. Cis drzewo. Czarownice Częstochowa. Dolabella Tomasz. Faryna Fiol Świętopełk. Fugerowie. Galman. Geometra. Gorycki Szymon. Grzywna pruska. Handel. Herzewet. Jadimowski Marek. Jarmarki. Kopernik Jan. Krakowianie. Kuna. Lasy. Modrzewie. Leszczki Franc. Lismanin. Lisowczycy. Ludwisarstwo Ławki pańskie. Lubińskiego Biskupa czyn chwalebny. Marmury dębnickie. Maszkary. Mennicze. Mincarze. Miedź. Model m. Krakowa Muzyka. Olkusz i ołów. Ołtarz srebrny. Pielgrzymi. Podarek Królowom. Poddaństwo osobliwsze Przepisy porząd. względem ubóstwa. Rej Mikołaj Ryby. Rytownik stępli men. Sędziwy M. Alchemik. Sfragistyczne. Stańczyk. Stolle Jan Stoss Wit. Strut Józef Dr M. Swoszowice Szwedzi Tatarowie Tentawa. Tetyński. Tricyusz Jan A. Turzonowie. Unglerowa. Wierzbięta Maciej Wierzynkowie Victor Hieronim. Wyścigi. Zalewski Zygm. Jan. Zelner Krzyszt. Złotnicy krak. Przepisy Epilog.

Ambr. Grabowski

Starożytności historyczne Polskie.

Tom I. Kraków 1840.

Spis rzeczy:

Zawartych w Tomie pierwszym Starożytności Historycznych.

Spis rzeczy.

Obyczaje i wokabuły dworskich ludzi.
Przysłowia, zdania i myśli porównania.

Żywotopisma.

Kochowski Wespezyan (z rysiną).
Syrenius Szymon (—"—)
Dolabella Tomasz (—"—)
Stos Wit snycerz.
Fiol Świętopełk.
Przebski Stanisław.
Jakimowski Marek.
Kochanowski (Alexander a Jan).
Bernat Krakowczyk.
Wilkowski Kasper.
Męciński Józef.

Rozprawy fil. hist. IV. Bobrzyński o Ładzie 80

wypisywać

u " XVIII Sto Prochaski

11.20 : 3 = 3.73

22

10

Bertarlowski 2 kw. 1897

Potoccy

Klejnoty koronne Polskie

Artykuł Alkara w Przewodniku naukowym i liter. za Styczeń 1896

„większa część klejnotów skarbca kor. od r. 1795 kryje się w skarbcu państwa pruskiego lub stroi przybory monarsze pruskiem"

Andrée w dziele Polen in geogr. geschichtl. u. culturhist. Hinsicht Leipzig 1831 str. 67

pisze der königliche Schatz wurde eine Beute der Eroberer

Lech (Czasopismo) 1878 I str. 142

podaje legendę że X Szczepanowski z malarzem Stachowiczem i murarzami 1794 zabrali ze skarbca Koronę Chrobrego i ukryli

„Legenda ta podana została tylko w przedmiotem legendy i podana przechodzić z pokolenia na pokolenie Alkar"

Widoki Krakowa dawne według Essenwina

Rok 1483 z kroniki Hartmana Schedla
1550 z Bielskiego kroniki (Druk. Uniw.)
1617. W Civitates Orbis Terrarum Coloniae Agrippinae editus Egydiusa van der Ryo
1597 do 1619 Egzemplarz od zachodu w Medyce Pawlikowskich
Prawdopodobnie kopia z tego w Bibl. Nadwor. wied. i rytyca F. de Wit'a w Amsterdamie
Paulus Furst excudit & fecit
" " Gr Bodenehr fec. et excudit
1655 " " Dahlberga w Puffendorfie od wschodu!

Bodenehr G. 1664 ur. umarł 1758 z Augsburga wydał: Force d'Europe ou les plus remarquables villes etc, suite de 200 pieces (tam Kraków)

Widoki

83

Archiwum Krak. miejskie.

I Cracau, eene heer oude Groote en vermaerde Stadt van gantsch Polen
u dołu napis, od zachodu u dołu 5 figur drugich
Piotra Schenka z Amsterdamu bardzo przykry

II Cracovia, 6 herbów u góry
45 objaśnień Tarnóskich od zachodu, podobny
jak Bodenehra

III Cracovia, z podpisem wrozumianym, 6 herbów
u góry od zachodu jak poprzedni, T, Amsterdam
bij Dancker
Dankerts
(więc Tarnóski, holenderski
i francuski pod spodem podobny ad II i III

IV Mały, zamek na prawo, z Kowatkiem miasta
podpis u statt in Polen (E. L. ~~(rok 1604)~~ widok)

V Malenki Seb. Langera według rysunku Stachowicza
od południa z XIX wieku

VI ~~Krakow~~Cracovia od zachodu średni z 12 objaśnieniami (koło 1650 od zachodu podobny do innych

VII Crepy excudit, z 30 objaśnieniami, fecit par Aveline od zachodu, niewiele zmian

VIII Dołowy Bodenehr z podpisem jednak
Georg Chr. Kilian Excudit

IX Cracovia z 6 herbami u góry podobny do poprzedniego od zachodu z 45 objaśnieniami

X Podobny zupełnie do III z podpisem
Rambout van den Hoeye excudebat
nieco większy.

ad IV) XI Cracau die Haupt- (lewa połowa
IVgo) prawdopodobnie (przeróbka wszystkich od zachodu widoków)

XII Dziwy, Anonim (Essenwein 1615?)
XIII Nowozytna kapra z tego i na tym drugim
(Visscher de Jonge excudit)

Karl Hiersemann
antiquar.
in Leipzig
Königsstrasse No 2

Josef Jolowicz
Buchhandlung
Posen

W Drukarni Uniwersyteckiej
drzeworyty.

798 Kościół Sty Anny plan
797 Kraków
797a) " plan
Chorągwie krzyżackie alfabet 2548 itd.
Bielski 684 – 751.
Orszak Fortuna
Malbork
winiety obwódki, 109, 2322-2325,
Mapa miasta Krakowa 63. (3 cz. świata)
Sty Stanisław 530
astronomiczne
Mapa Europy 900
Monety
Królowie 1168 – 1190
Batora 1195, 1198, 1203
Zygmunt I 1204, 1213, drzewa
Batory 1217 "
Herb Królowej 1400, 1403,
Niebo 1847 mapa z figurami

u p. Zalewińskiego

1/ Stachowicz Pamiątka z czasów ks. Warsz. (Ubiory wojskowe

2/ Widok spalonego kościoła Dominikanów (maleńki staloryt)

3/ 6 fotografij z malowideł Stachowicza w Bibliotece Jagiellońskiej

4/ 24 Vues lithographiées par J. N. Głowacki 1836.

5/ Strażnica nowa. Rysunek Eliasza

6/ Cerkiew zwalony i spalony kościół Dominikanów wnętrze.

7/ Uwięzienie Zbor. kopia litografia

8 Monumenta regum Poloniae Fajansa Petersburg

I ołtarz widok z Wawelu

II Pomnik Leszka Czarnego u Dominik. spalony

III Trumny królów

IV Stan. Aug. zwiedzający groby król.

9/ 2 widoki: WW Świętych (z innych stron

10) Dominikany spalone

11) Widoki krak. litog. od Żura

12) z akwarela Stangińskiego

13) Konik Zwierzyniecki: Stachowicza. malowidło

14 Stud. wejście do sali Jagiellońskiej.

BUCHDRUCKEREI DES „CZAS" IN KRAKAU

den ....

15) Sty Proto na Garbarach
16) Sta Gertruda za W Bonawa } rysunki

17) W Świecie z planem.

18) Plan Krako 1800

19) Plan spalonego Krakowa 1850 (widok spalonych dominikanów i franciszkanów)

W Archiwum

1) 2) Oryginał artykułów Rozmowa Stgo Piotra na Pawła i Stg. Gerlandz

3) Uwolnienie więźniów polit.) 1848.

4) Plan Zamku 1796.

5) a Krak. 1792 z Wodnici Kopia:

(Uwaga: Ulica Kocia vel Katowa od Wisły do Posel. pod murem Jatki rzeźnicze na miejscu Szpitalu Ulica Krowia = między Grodzkiem a Stgo Józefa (Swina)

Rudawa – Kawitel od + – Marsfrauen ku Reformatom do ulicy Szczepańskiej i od Stgo Ducha do bajora pod Nową Bramą dalej do Bajora za św. Marcina nazwaną z listy starej odnoszącego ku południowi

Uliczka Psia pod murem za Reformatami, Tata Sebastyana Wagnerta)

6) Sztych Sala Jagiel zwiedzana przez Cesarza Franc. Józefa I go 1851 r.

87

Niedziałkowski

1/ Płyta miedziana do odbicia planu z Dyaryusza Lwowskiego.–

2/ Duży plan z r. 1690 kopia kalkowa projekt fortyfikacyi Augusta II.

3, 2/ plan miasta prawdopodobnie z końca XVI wieku. (z Muzeum Sztokholmskiego).

3/ Plan z r. 1657 (oryginał). miedzioryt z oblężenia Izydora Affaity.

4/ Kopia ~~współczesna~~ pierwszego z r. 1657

5/ Kopia podobna z r. 1659.

(3 i 5 oryginały u Fredleina)

6/ Miedzioryt z r. 1700 – Kraków jak ma wyglądać po wykonaniu fortyfikacyi z planu 2.). (od Magistratu).

7/ Kopia planu z r. 1783 z podaniem jurydyk (Kremera roboty).

8/ Ten sam z późniejszemi zmianami (około r. 1835.)

9/ Plan z r. 1779, z projektem Josefstadtu (oryginał posiada Podgórze).

10/ Fotografia ([illegible]) widoku z r. 1493

11/ " " widoku z XVII w.

12/ Plan miedzoryt okoły z Mac Kocem Krakow (oblężenie Maksymiliana)

13) Miedzoryt widok od Zwierzyńca Piotra Wolfa z r. 1600?

14/ 1831 r. Plan Wyrzykowskiego, oryginał.

15/ Mniejsza kopia 3,

16/ plan oryg. jak N-13 tylko dłuższy na lewo

17/ Z którymi Domkami Uniwersyteckiemi odbitka widok od Kleparza.

18/ ~~Widok~~ Joannes van der Rye et Georgius Houfnaglius XVIII cześ od Kazimierza. (z Lisowczykami).

19/ Widok od Zwierzyńca z francuskiemi obrazowaniami XVI w. oryg. miedz.

20 Widok od Długiej ulicy 1850 (dobry)

21/ " " Kaminsch [litografia] Czasu) Brydaka (ładny)

22 " ładny angielski XVI Fischera od Zwierzyńca (z osobami na dole

23/ " Schedla odbitka robiona podobno w Czasie drzeworyt.

24/ jak 13 miedzoryt Vischer zmiany drobne

O pamiętnikach
Aleksandry Orzechównej. —

Do
Kroniki Krak.

Aleksandra Czech, córka Tomasza, bratanica Józefa wydawcy Kalend. Krak. zmarła 1922 r. w późnym wieku, pisała dziennik (pamiętnik) swój od 16 roku życia i zostawiła około 30 tomów tegoż. Zabrałem się do przejrzenia tegoż, z góry nie robiąc sobie wiele znaleźć w notatkach 16 letniej pamiętnikarki, spodziewając się jednak, że w miarę dojrzewania piszącej i jej pamiętnik dojrzewać będzie i może nareszcie coś się w nim znajdzie tu i ówdzie. Zaczynając te notat-

ki po przejrzeniu paru pierwszych to-
mów, muszę zaznaczyć, że potrzeba praw-
dziwego poświęcenia w powtarzaniu
drobiazgów tutt. aby przeczytać te
tomy. Pierwsza panienka w zamknię-
tem kole paru rodzin nie ma lepszego
zajęcia, pisze o tem że była na spacerze,
kogo spotkała, co plotkowano na
wszystkie, o zamówionych pełnych Tanu
panny, że była na balu, u spowiedzi,
gdzie ją bolała etc. Wśród tego
balastu drobiazgów ledwo czasem
wzmianka o teatrze, śpiewie, kon-
cercie — o sprawach ogólnych, miejskich
czy krajowych ani słówka.
Ale może ktoś znajdzie się coś
dla historyi miasta — więc cierpli-
wie przeglądam tomy...

14/XI 1923.

A Bałucki

1856

6 stycznia: Teatr: Kraszewskiego „Andrzej Batory" przerobiony na scenę przez Anczyca.
10 stycznia Teatr: Prorok opera Meyerbera
17 „ „ Chata wuja Tomasza Aszpergerowa grała Elizę
27/1 Prorok, trupa niemiecka operowa
8 lutego Niema z Portici „
11 „ Szklankę wody Scribego
19 „ Hugonoci, do 11 w nocy.
24 „ Wystawa obrazów: podobały się obrazy Bonatynskiego – portret hr Tołłoczkowej Winterhaltera
1 marca Teatr: Tamerlan, Lidyi Tomson
25 „ Rękawka
6 kwietnia Żydówka (Halevy'ego)
9 „ Koncert hr Tyszkiewicza (fortep) i amatorów

21 Kwiet. Teatr Druga żona Korzeniowskiego
i Pepita w Stanisławach Anczyca
3 maja Teatr Gałganduch.
7 " Korzeniowski przyjechał do Krakowa
i był w teatrze gdzie na jego cześć
grano „Żydów"
8 " wieczór u biskupa na cześć Ko-
rzeniowskiego
11 maja Zielone świątki deszcz
28. " Rozchodzi się wiadomość o mowie
cara Aleks II w Warszawie, że
szczęście Polski na tem zależy
aby była złączoną z Rosyą oh
żadnych marzeń!!
29 maja Lajkonik
wiadomość że Aleks II jedzie do
Berlina, że go w krakowskiej przyj-
mowały władze cesarsk. które
przyjął obojętnie
3/6 założenie Rajskiego ogrodu na
plantach przez Beranekera

C. k. Sąd powiatowy
Oddział ... w Krakowie
dnia
Od tego polecenia niema środka praw-
nego.

Urządzają letni teatr w ogrodzie strzeleckim

20/6 Wystawa bydła

18/8 Kardynał Arcybiskup praski Szwarzenberg zwiedza Ża[illegible]le

8/11. Teatr polski: Być kochanym lub umrzeć – wtóryga – Łob. zawiście (Goście Królewscy Radzynski Janowski)

28/11 Koncert panny Fryben w teatrze Sprawarka

28/12 Teatr Król duchów alpejskich

30/12 „ „

1857.

4/2 Teatr Trovatore po raz pierwszy w Krakowie – pani Bigl jako Azucena

16/IV Zmarł Wincenty Kirchmajer

22/IV Teatr Żywi i umarli Korzeniowskiego

18/5 – w teatrze koncert Wieniawskich
21/5 " pożegnalne przedstawienie w teatrze „Kaznodzieja W. i Bruzda"
4/6 Poświęcenie kamienia węg. pod Dom Towarzystwa Naukowego przy ulicy Stawiarskiej
24/6 Lajkonik wśród deszczu
23/6 Wianki na Wiśle – na galarze narodowe Mrozelinego śpiewali: poezji ... do M. Boskiej, ognie bengalskie, race
1/8 Cyrk Renza
23/6 Odpust u Dominikanów 600letnia rocznica śmierci św. Jacka
28/9 Jarmark ciągną do Kr. wielu obywateli
13/X Wielka wycieczka Krakowian koleją do Wieliczki
19/XI Teatr Krakowiacy i Górale Bogusławskiego Radzynska młynarka, Zagorska Basia – Królikowski student
10/12 Cyganie Korzeniowskiego

1858

27/1 Grzmoty i piorunny.
26/1 Teatr Monaldeschi, Laubego
" Czarny lekarz z franc. (?)
14/3 " Lukrecya Borgia opera
24/4 (z Włochami i Niemcy)
Teatr Ułożnik paryski
29/4 " Rodzina Lambert, spraw
26/5 Zagorskiej i Pułkownik za króla Sasa
" wszystkie lampy gazem były
oświecone"

31/7 Umarł nagle bibliotekarz Uniw.
Jag. Józef Muczkowski, tknięty
apopleksyą w katedrze.

W każdem podaniu należy powołać następującą liczbę czynności.

Liczba czynności ....

Stronie przeciwnej udzielić do wiadomości z poleceniem, aby niniejszemu wypowiedzeniu w właściwym czasie uczyniła zadość, lub swe zarzuty przeciw wypowiedzeniu w nieodraczalnym terminie ośmio/trzech dniowym do tego Sądu na piśmie podała albo ustnie zgłosiła, inaczej bowiem po upływie tego terminu żadne zarzuty nie będą już miały miejsca, a wypowiedzenie stanie się prawnie skutecznem.

1858

18/8 Zrobiono kocią muzykę Polle-
ozu że illuminował w urodziny
cesarskie.—

22/8 Urzędnicy wojskowi i urzędowe
z powodu urodzin następcy tronu
(Rudolfa) Illuminacya

30/8 Nabożeństwo żałobne za zmarłych
których pomieszano przy kopaniu
fundamentów pod odlewnię

15/9 Trzy bandy wojskowe w ogrodzie
Strzeleckim dawały koncert na
wdowy po kapelmistrzach.

Wystawa Starożytności z pa-
łacu Lubomirskich na ul. Św. Jana

11/11 Teatr Lirowy Borek Pfeiferowej
u Ernani

29/11 Requiem Mozarta w katedrze
2/12 za Gorzkowskiego — śpiewali także
chórzyści opery niemieckiej

" Teatr Ohrgrüne Korzeniowskiego
i koncert

4/12 Rigoletto.

1859.

19/1 Koncert ks. Marceliny Czartoryskiej w sali redutowej
27/1 w teatrze Syn Szatana
9/2 " Don Juan Mozarta
3/3 " Panna Mężatka amatorskie przedstawienie
12/3 " Dwaj bliźniacy z franc.
7/4 " Sad przysięgłych Korzeniowskiego
Kwiecień wystawa obrazów: Wanda Pros. towskiego, Katarzyna Jag. Simmlera, Twardowski Gerdzrzejew-skiego etc
3/5 Teatr Podróżomania Korzeniowskiego
17/5 Występy kuglarskie Boska
3/7 wydany wiersz polityczny „Ojcze nasz" etc
13/7 wiadomość o pokoju z Francyą i Włochami.

30/x ...

13/11. Rozpoczęcie zimowego sezonu teatru pol. Podwyższenia No. ... rzeniowskiego

28/11 Teatr: Chęcińskiego Szlachectwo duszy.

29/11 Nabożeństwo żałobne u P. Maryi za Mickiewicza, po cichu, ale nie drażnić rządu.

1/12 Teatr Adrienne Lecouvreur bene- fis Maj Drożewskiej.

11/12 Teatr francuskie przedstawienie Trupa Levasseura Rondha ceny podwyższone

---

1860

15/1 Teatr: Powóz emigranta, dramat z pam.

29/1 Zmarł nagle Karol Kremer brat profesora

31/1 Teatr: Szczęście wyżej - i Szewcowej mama Korzeniowskiego, Pałuńcy i Naręcz

20/2 Nabożeństwo u Dominikanów za pomordowanych w 1846. r. rozdano wiersz okolicznościowy (wpisany w pam.)

21/2 Koncert Zawrzanki sprowadzki

22/2 Teatr: Koncert Zawrzanki potem Recepta na złośnice

1/3 Teatr Bitwa pod Wimpfen czyli żona żołnierza – do 11 w nocy

4/3 O 1 w południe w Sali Redutowej Koncert amatorski z Zawrzanką, Salamońskim, Kunze wiolonczela

8/3 Teatr koncert fortepianu Steibelt potem Drugie rodzaju czyli Talizman

17/3 W teatrze publiczność żądała aby muzyka (opery niemieckiej) grała mazura, ci zagrali walca, publ. znowu wołała o mazura, a muzyka wyszła – więc część publiczności wyszła. (Była to „demonstracya narodowa")

Maj. Występy Rychtera w teatrze

22/5 Teatr: ~~Zły płatnik?~~ Łobzowianie Amryca

2/7 Rozmowy o artykule Pressy że

kwestya polska jest aktualną
7/7 Nowa muzyka Berlynowskie-
~~nam~~ rektorowi Uniw.
14/11 Teatr: ~~występy~~ Jana ~~Króli-~~
~~kowskiego~~
Komedya Kamkarzewa: ~~Jak się~~
drzyje czyjeś życie nad ~~[illegible]~~
16/11 W rocznicę zajęcia Krakowa
(inkorporacyi) przez Austryę,
odsłonięto na cmentarzu pomniczek
poświęcony ze składek prasy
Edmundowi Wasilewskiemu.
Przedtem było nabożeństwo u Mar-
ków skąd gremialnie publiczność
poszła na cmentarz gdzie miało s-
dedzi. Mowę miał Turski. Na
grobie złożono wieniec laurowy. Utwory
publ. następnie mu pamiątkę
poświęcała
18/11 Teatr występy Jana Królikow-
skiego Narcyz Rameau
Brachvogla
21/11 Dla Ruy Blas

28/11 U św. Anny nabożeństwo za
Adama Mickiewicza.
Dyrekt. gimnazjum Klemensiewicz
zamknął VII i VIII klasę,
aby uczniowie nie poszli
na nabożeństwo, co oburzyło całe
miasto na niego i przybyłego
ze dworu kuratora Czerkawskie-
go.

29/11 U p. Maryi nieogłaszane
plakatami nabożeństwo w rocznicę
powstania listopadowego, po czem
odśpiewano „Z dymem pożarów”.
Podczas sumy rozdawano [illegible]
Dobrze [illegible] pobyt [illegible]
[illegible]

Studenci napadli na okna
Czerkawskiego i Klemensiewicza
drugi wieczór, pierwszego obili.

5/12 Rozmowy polityczne,
że „nie obejdzie się bez powstania”.

1861

w Dzienniku [illegible]
strzelania [illegible]"

Luty: „Różne zgromadzenia
w Królestwie"

Marzec: Demonstracye w Warsza-
wie – „różne nadzieje i projekta"
Rosyi. „Rozruchy w Warszawie, nowe
ofiary." „Żałobne nabożeństwo
Ustanowienie żałoby.

Zresztą parafiańskie wspom-
nienia demonstr. do $\frac{31}{12}$ nic do
zanotowania.

Zaniechałem dalszego
czytania zostawiając to komu
innemu, kto ma więcej czasu
na łuskanie paru ziarn
z fury plew.

15/4 1924

Statut

archiwum akt dawnych m. Krakowa.-

§ 1. Archiwum aktów dawnych m. Krakowa obejmuje przywileje, księgi i akta dawnych miast Krakowa, Kleparza, Kazimierza, tudzież jurydyk, które w ich obrębie niegdyś istniały i niektórych wsi przyległych.-

§ 2. Archiwaliów pozbywać nie można, natomiast należy w miarę środków nabywać takie, które do dawnej historyi miasta się odnoszą, lub też starać się o pozyskanie ich w depozyt.

§ 3. Archiwum ma dostarczać gminie i władzom rządowym potrzebnych wyjaśnień co do stosunków prawnych z epoki objętej aktami i księgami w archiwum przechowanemi, wyciągów i odpisów wierzytelnych dawnych aktów, obok tego zaś ma służyć celom naukowym a przedewszystkiem przyczyniać się do należytego zbadania dawnej historyi m. Krakowa.-

§ 4. Dla osiągnięcia celów powyższych winien być utworzony inwentarz szczegółowy i systematyczny wszystkich archiwaliów, tudzież indeksy osobowe i rzeczowe.-

§ 5. Uporządkowaniem archiwum zajmuje się i pieczę nad niem wykonywa personal archiwalny składający się z archiwaryusza i asystenta. Nadzór nad kierunkiem i przeprowadzeniem prac archiwalnych wykonywa komisya archiwalna przez Radę miejską wybrana, przez swoje uchwały oraz przez delegata, którego w tym celu ze swego łona wyznacza.-

§ 6. Archiwaryusz jest urzędnikiem stałym w randze i z pensyą adjunkta magistratu pierwszej klasy; asystent pobiera wynagrodzenie w kwocie 500 złr. rocznie w ratach miesięcznych płatnych z góry.-

§ 7. Na wniosek komisyi archiwalnej mianuje: archiwaryusza Rada miejska, asystenta zaś na lat dwa z możnością przedłużania Prezydent miasta.-

§ 8. Archiwaryuszem może być tylko historyk lub prawnik dający swem wykształceniem i pracami w dziedzinie historyi polskiej rękojmię naukowego kierownictwa archiwum.-

§ 9. Asystentem może zostać ukończony uczeń wydziału filozoficznego lub prawniczego na uniwersytecie, który złoży dowody znajomości paleografii i nauk pomocniczych do historyi.-

/.

§. 10. Archiwaryusz i asystent składają z chwilą objęcia urzędowania przysięgę służbową w ręce Prezydenta miasta.-

§. 11. Archiwaryusz odpowiada za całość archiwum, kieruje bezpośrednio pracami około ułożenia ksiąg i indeksów, współdziała w nich, zastępuje archiwum na zewnątrz i podpisuje wszystkie akta wychodzące z archiwum oraz korespondencyę prowadzoną przez zarząd archiwalny.-

§. 12. Asystent wykonywa prace mu powierzone. Wrazie urlopu archiwaryusza asystent prowadzi czynności bieżące, a klucz od właściwego archiwum znajduje się nawówczas w przechowaniu delegata komisyi archiwalnej.-

§. 13. Biuro archiwum ma być otwarte w 5 godzinach urzędowych archiwaryusza i asystenta, codziennie z wyjątkiem świąt i niedziel; przed zamknięciem biura winny być księgi i dyplomy do archiwum odniesione, a to również zamknięte.-

§. 14. Sprawozdanie z toku czynności składa archiwaryusz co kwartał komisyi archiwalnej miejskiej na posiedzeniu zwyczajnem, a raz w rok na piśmie Radzie miejskiej za pośrednictwem komisyi. W posiedzeniach komisyi ma archiwaryusz obowiązek zawsze brać udział z wyjątkiem spraw, które jego osoby dotyczą.

§. 15. Do korzystania z archiwum w celach naukowych potrzeba pozwolenia komisyi archiwalnej. Do poszukiwań w sprawach dotyczących majątku lub prawnych interesów gminy potrzeba pozwolenia Prezydenta miasta. Za poszukiwania przez urzędników archiwalnych o ile ich czynności urzędowe pozwalają, na życzenie stron przedsiębrane należy uiścić opłatę w kwocie 2 zła. od tysiąca stronic przejrzanych. Osoby korzystające z archiwum winny się podpisać w przeznaczonej na to księdze.-

§. 16. Wierzytelne dosłowne odpisy i wyciągi wydaje zarząd archiwum władzom m. Krakowa, krajowym, c. k. sądowym i administracyjnym bezpłatnie, (za zwrotem stempla, o ileby był potrzebnym) innym zaś stronom za złożeniem opłaty w kwocie 3 zła. od pierwszego, 1 zła. od każdego następnego arkusza odpisu wierzytelnego, 1 zła. od każdego osobnego wyciągu, nie licząc stemplów i portoryi. Cenę wyciągów dla celów naukowych przedsiębranych może komisya archiwalna zniżyć według uznania.-

Każdy odpis i wyciąg wydany zanotuje zarząd archiwalny w księdze kontroli.-

§. 17. Wierzytelne odpisy i wyciągi sporządzać należy na papierze zwykłego formatu białym, czerpanym, in folio z marginesem szerokości 1 ctm. z obu stron, puste miejsca przekreślić, arkusze jednym sznurkiem przeciągnąć, a w końcach sznurka przyłożyć

/.

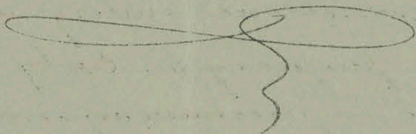
pieczęć: „Archiwum aktów dawnych miasta Krakowa”

§. 18. Odpis wydany przez zarząd archiwalny i dokonany z zachowaniem pisowni i interpunkcyi oryginału (w miejscach błędnych należy umieścić słówko „sic”, w nieczytelnych i całkiem popsutych podać kropki) ma nosić na czele napis „Odpis wierzytelny z archiwum aktów dawnych miasta Krakowa” na końcu zaś klauzulę uwierzytelniającą w słowach: „Zgodność powyższego odpisu z aktem w księdze ..... na str. ..... pod liczbą porządkową ..... aktów ..... archiwum aktów dawnych w Krakowie się znajdujacych poświadcza zarząd tegoż archiwum” poczem data, pieczęć i podpis archiwaryusza.-

§. 19. Wyciąg polegający na podaniu istotnej treści aktu słowami o ile można samegoż aktu, wydany przez archiwum nosić ma na czele napis: „Wyciąg z aktów do ..... się odnoszących, w archiwum aktów dawnych miasta Krakowa się znajdujących przez zarząd archiwalny sporządzony” u spodu zaś datę, pieczęć i podpis archiwaryusza.-

§. 20. Archiwaliów w zasadzie nikomu do domu wypożyczać nie można. Wyjątkowo może na to zezwolić w ważnych wypadkach Prezydent miasta na wniosek komisyi archiwalnej i za zgodą archiwaryusza, za rewersem na ściśle oznaczony przeciąg czasu.-

§. 21. Opłaty, (§ 16) na które należy zawsze wydać kwit z księgi sznurowej, tworzą fundusz przeznaczony na nabywanie archiwaliów i biblioteki podręcznej, z którego rachunek składa archiwaryusz łącznie z sprawozdaniem rocznem.-

101

180

1905

20/4

